

LAISKA

LIETUVIAMS

1 9 6 5

A. Vaičiulaitis MŪSŲ ŽODIS ATEIČIAI	37
* * * GYVENIMUI TEKANT	38
Prof. J. Eretas TREMTIS KAIP ISTORIJS REIŠKINYS	40
G. Procuta AUKLĖJIMAS — SOVIETIZA- CIJOS PRIEMONĖ LIETUVOJ	47
Atsakymas į anketą SPAUDOS UŽDAVINIAI	50
Prof. V. Bieliauskas VEDYBINIS GYVENIMAS PO 40-TŲJU METŲ	51
Dr. R. Šilbajoris AMŽINAS ŠEKSPYRO ŽODIS	54
Šekspyras IŠTRAUKOS IŠ "HAMLETO"	54
P. Pakalnis NEPAVYKĘS BANDYMAS	56
A. Grauslys GAILESTINGUMO DARBAI	58
Vert. V. Kundrotienė PRIE SŪNAUS LOVOS	61
St. Yla ŽODIS IR VEIKSMAS	62
G. Kijauskas, S. J. SUSIDRAUGAUJANT	66
SKAITYTOJO ŽODIS	68
* * * DISKUSIJOS ANT LIEPTO	69
K Bučmys, O.F.M. 1964 M. FILMŲ DERLIUS	70

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas reli-
ginės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas.

Redaktorius Kęstutis Trimakas, S. J.
Redakcijos nariai Gediminas Kijauskas, S. J.
Dr. Arūnas Liulevičius

Administratorius Petras Kleinotas, S. J.

Viršelis ir vinjetės Algirdo Kurausko
Fotografijos Algimanto Kezio, S. J.

Adresas 2345 W. 56th St., Chicago, Ill. 60636
Telefonas REpublic 7-8400
Spaustuvė Immaculata Press, Putnam, Conn.
37 ir 55 p. iliustr. G. Žumbakienė
Prenumerata metams — 3 dol.

LETTERS TO LITHUANIANS. Published monthly except July and August, when bi-monthly, by The Jesuit Fathers of Della Strada, Inc. Yearly subscription \$3.00, single copy 30r. Entered as second class matter and 2nd class postage paid at the Post Office, Chicago, TU. and additional office of mailing in Thompson, Connecticut.

1965. VOL. XVI
NR. 2 VASARIS
FEBRUARY

LAISKAI
LIETUVIAMS

M Ū S Ų Ž O D I S A T E I Č I A I

*Reikia žodžio, kuris būtų kaip švyturys;
kuris pro ūkanas, pro perversmus,
pro katastrofas kalbėtų ateities kartoms
ir būtų kaip antspaudas, liudijantis
apie mūsų darbus, kaip mūsų vėliava.
Reikia tokio žodžio, kaip tasai,
kuris iš Mikalojaus Daukšos prakalbos
atsišviečia ligi mūsų dienų,
kaip Donelaičio atkopianti saulė,
kuri budina svietą,
kaip Simano Daukanto Lietuvos praeities
regėjimai, kaip Maironio pranašystės,
kaip Krėvės kūrybinis genijus.
Jeigu tektų tarti, kas tas žodis dabar, —
negalėtume. Gal jis glūdi
šiandieninių autorių raštuose.
o gal jis yra netikėtas:
ar įrašytas Sibiro lietuvių maldaknygėje, ar
arkivyskupo Juozapo Skvirecko laiške popiežiui,
ar Lietuvos žmonių laiške Šventam Tėvui,
ar visai šiandien mums nežinomo žmogaus,
ar slypi partizano testamente,
o gal arkivyskupo Mečislovo Reinio
iš Vladimiro kalėjimo į pasaulio šviesą
prasiveržęs balsas: "Tebus pašlovinti
nenusilenkę prieš netiesą.
Jie gyvena amžinai".
Tas žodis bus kaip Jono Biliūno žiburys,
pastatytas kalno viršūnėje,
ir tuo pranašesnis, kad tai bus
laisvas lietuviškas žodis,
laisva lietuvių kūryba
ir laisva jo idėja.*

Antanas Vaičiulaitis

GYVENIMUI TEKANT

■ ŽODIS

"Ką tu darytum, jei būtum visatos valdovas?" kažkas paklausė vieno kiniečio išminčiaus. "Aš sugrąžinčiau žodžiams jų prasmę", atsakė užklaustasis.

Visatos valdovu išminčius nebuvo. Tais žodžiais juo tapo — bent akimirkai.

Šiuo numeriu bent akimirkai bandome atskleisti žodžio — to žmogiškiausio ir to dieviškiausio ženklo — reikšmę ir prasmę: laisvo, išeivijoje mus darbams įkvepiančio, lietuviško žodžio, liudysiančio ateities kartoms (A. Vaičiulaitis, 37 psl.); per amžius nenutilstančio, į amžinybę nukreipto Šekspyro žodžio (R. Šilbajoris, 54 psl.); dieviškojo žodžio, kuriančio, apšviečiančio, atnaujinančio ir perkeičiančio mus ištarti *fiat tebūnie* (St. Yla, 62 psl.).

Paberta ir kitų papildančių minčių — "Diskusijose ant liepto", "Skaitytojo žodyje",... kad ir šiame aktualijų skyriuje, rodančiame kai kuriuos žodžius tampant darbais ir tuo pačiu padarančiais žmogų visatos valdovu — bent akimirkai. O gal ilgėliau? Gal amžinai...

■ VASARIO 16 MININT ...

Minėdami 47-tą Lietuvos nepriklausomybės sukaktį, žvelgiame į okupuotą Lietuvą ir į išeiviją. Matydami okupantų įvairiomis priemonėmis slopinamą krikščionišką ir tautinę dvasią Lietuvos jaunime (žr. šio nr. "L. L." 47 psl.), keliame balsą prieš žmogiškųjų teisių pažeidimą; su prof. J. Eretu apsvarstydami tremtį, kaipo visų, o ypač šių laikų istorinį reiškinių ("L. L." 40 psl.), giliau suvokiame ir savo uždavinius išeivijoje.

■ ... VIENINGAI

Ir kaip Nepriklausomybės paskelbimas buvo ne vienos grupės, bet visos tautos per visų grupių atstovus išreikštas noras, taip ir išeivijoje, ne skaldydamiesi, bet bendradarbiaudami, sėkmingiausiai atliksime savo uždavinius. Todėl su ypatingu džiaugsmu pastebime mūsų vyriausių organizacijų organų — Amerikos Lietuvių Tarybos,

Vyriausio Lietuvos Išlaisvinimo Komiteto ir Pasaulio Lietuvių Bendruomenės vadovybių š. m. sausio 8-9 d. Čikagoj prieitus nutarimus veikti koordinuotai ir vieningai.

■ 15 METU SUKAKTIS

Vasario mėnesį sueina 15 metų nuo pirmojo "L. L." numerio pasirodymo. Dar prieš 1950 m. laikraštis turėjo savo pirmąją "Misijonieriaus laiškus".

Darbas toliau tęsiamas tik naudojantis atsiektųjų darbų vaisiais. Todėl esame dėkingi "Misijonieriaus laiškus" leidusiam tėv. J. Bružikui, S. J., visiems "L. L." bendradarbiams bei skaitytojams, o ypač 14 m. laikraštį ištvermingai redagavusiam ir tobulinusiam tėv. J. Vaišniui, S. J.

Sukakčiai paminėti "L. L." šventė su baleto menininkų V. Karosaitės ir J. Puodžiūno koncertu rengiama balandžio 10 d. Jaunimo Centre Čikagoje.

■ 1964 METU KALĖDOS

Jeruzalėje Kalėdų naktį du trečdalius atsilankiusiųjų į Bernelių Mišias sudarė žydai.

Maskvos vienintelė šv. Liudviko bažnyčioj, kurią prižiūri lietuvis kun. Mykolas Tervydis, Bernelių Mišiose garbės vietą užėmė Maskvos ortodoksų patriarchato atstovas tėv. Vladimiras Rožkovas.

Kraujas Kalėdose. Savo kraujo nustoju siems ligoniams reikalingas kitų kraujas. 400 asmenų iš katalikų ir protestantų parapijų parodė tikrą Kalėdų dvasią, paaukodami savo kraujo Worcester, Mass. (JAV) apylinkės ligoninėms.

■ ŽINIOS IŠ ROMOS

Romoje vasario 14 d. Pr. Brazys, M.I.C., šventinamas vyskupu ir skiriamas lietuvių išeivių Europoje sielovadai. Vysk. V. Brizgiui palikta rūpintis lietuviais išeiviais visoje kitose pasaulio dalyse.

Lietuvos pasiuntinybės prie Vatikano tęstinumas užtikrinamas, St. Lozoraitį jr. paskiriant jos sekretoriumi.

■ NE SUVISAM

Lietuvių visuomenę pritrenkė poeto A. Mackaus ir "Margučio" leidėjos L. Vana-gaitienės tragiška mirtis. Daugelio pažįsta-mi, tik gal nedaugelio giliau pažinti; labiau įvertinti, tik kai jie nebe mūsų tarpe.

■ ŠEIMŲ RATELIAI

Savo išsiuntinėtame kalėdiniame laiške skaitytojams rašėme: "Ateityje pramatome atkreipti dėmesį į... šeimų ratelius". Gi 1965 m. įžanginiame redakcijos žodyje pažadė-jome: "bus rašoma apie krikščioniškų še-imų sąjūdį" (4 psl.).

Šeimų ratelių reikalas laikas nuo laiko vis iškyla. Apie tai nemažai kalbama Či-kagoje; tikimės, kad žodis netrukus taps veiksmu. To pat lauktina ir kitose didesnėse ir net mažesnėse lietuvių kolonijose JAV ir kitur (žr. laišką ta tema šio nr. "Skaitytojo žodyje", 71 psl.).

Tokie rateliai gali nesiriboti vien šeim-y-ninių klausimų diskutavimu, bet, pagal da-lyvių interesus bei sugebėjimus, rūpintis ir kitais reikalais visuomenėje.

■ PILNAI IR NEPILNAI SUPRANTAMA

Venecuelos sostinėj Karake Katalikų Universiteto studentų iniciatyva neturtingų-jų vaikams įsteigtoje mokykloje vienas moki-nukas buvo paklausas, kas toje mokykloje jam labiausiai patiko. Nė nemirktelėjęs šis atsakė: "Valgis". Pilnai suprantama.

Neseniai Švietimo Tikrinimo Tarnybos apklausinėjime tik 18.5% iš 13,000 kandida-tų į JAV kolegijas pasisakė esą suintere-suoti studijomis ir savo intelektualine pa-žanga. Gi virš pusę jų pareiškė savo di-džiausią susidomėjimą pramogomis bei ša-lutine veikla kolegijoj. Nevisai suprantama.

■ ALKOHOLIKŲ ŠEIMŲ DĖMESIUI

Tarp įvairių šeimas ištinkančių nelaimių pasitaiko ir tai, kad kas nors joje suserga alkoholizmu. Kol toji liga tęsiasi, šeimoje atsiranda visokių sunkumų.

Šiame krašte gana sėkmingai veikia ne tik pačių alkoholikų gelbėjimosi sąjūdis (AA), bet ir alkoholikų šeimų narių būre-liai. Dedamos pastangos tokią neviešą gru-pę suburti Čikagoje lietuviams, (žr. šio nu-merio 72 psl.).

■ APKLAUSINĖJIMAI LATVIJOJ

Laisvės radijo stotis Miunchene pranešė, jog okupuotoj Latvijoje apklausinėjimais nu-statoma studentų, tėvų ir ūkio darbininkų "pažanga" ateizme. "Nepažangūs" siunčia-mi į specialius kursus.

■ VIENI KITŲ SVEČIAI

Dvylika episkopų dvasiškių dalyvavo ir giedojo Mišiose šv. Kolumbos katedroj Youngstown, Ohio (JAV). Po pamaldų jie su keturiais katalikų kunigais svečiavosi pas šv. Jono episkopų bažnyčios rektorių.

■ POKALBIS

Popiežiaus Pauliaus VI iškelta dialogo Bažnyčioje mintis (žr. "L. L.", 1964, lapkr., 325 psl.) atranda platesnį atgarsį. Štai St. Louis (JAV) kardinolui Ritter, vos grįžu-siam iš Vatikano Suvažiavimo trečiosios se-sijos, rinktinių asmenų grupė įteikė prašy-mą sušaukti vyskupijos kunigų, vienuolių

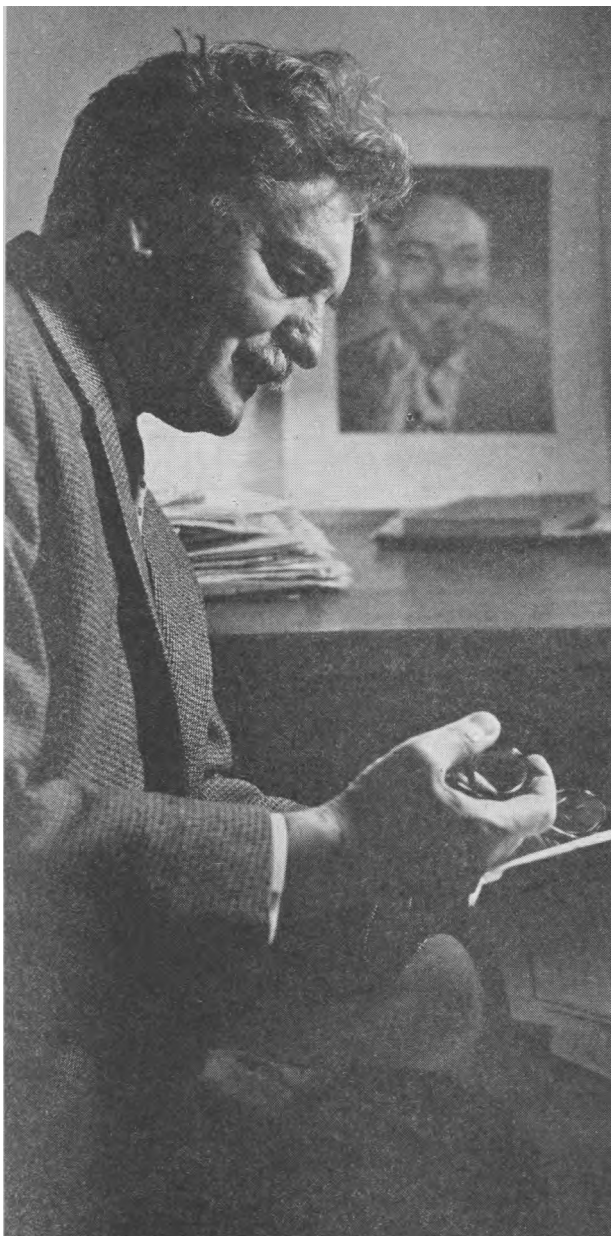
Vyskupas ir pasaulietis

(Photo Pax Romano)

ir pasauliečių atstovų pokalbio suvažiavi-mą, kurio tikslas būtų fermentuoti krikščio-nišką gyvenimą arkivyskupijoje ir skatinti kiekvieno jos nario asmenišką užsiangaža-vimą, sudarant sąlygas atvirai pareikšti sa-vo nuomonę ir tuo pačiu atrasti savo vaid-menį joje.

Sugestijų bus prašoma ir iš nekatalikų, nes "mums gera pamatyti save taip, kaip kiti mus mato".

Susirinkimo gale išvados būtų įteiktos arkivyskupui. Kardinolas Ritter pasisakė šiam planui šiltai pritariąs.

T r e m t i s

kaip istorijos reiškiny

PROF. DR. J. ERETAS, šveicaras, pamilęs Lietuvą darbavosi joje ir jos labui nuo 1919 iki 1941 m., kada, rusams ją okupavus, turėjo iš jos išvykti. "Pasijutau tikras tremtinys," prasitarė jis. 1964 m. gale lankėsi JAV, kalbomis ir paskaitomis uždegdamas lietuvius suprasti ir vykdyti savo tremties uždavinius:

*Atskridau čia su jumis pasidalinti
vienu degančiu klausimu —
pasiryžt ar pasiduot.
Emigracija rodo mistišką savo veidą.
Ji — užduotinio charakterio.
Istorija nėra beprasmiškas riedėjimas
į nežinią, bet istorijos kelias
yra paties Dievo kelias.
Bet ir išganingiausias kelias
turi savo vingių. Perdėm
klaidingas manymas, kad egzilė
yra nuolatinio įsikūrimo laikotarpis.
Nesiektam miesčioniško patogumo.
Kas apie pinigus ima galvot,
greit ims pinigams gyvent.
Dabar mūsų istorinė valanda —
pasiryžti ar pasiduoti.
Tremtis yra tik kitas vardas tėvynės.
Tremtis yra savęs apsireiškimas
svetimam pasauly dėl savo pasaulio.*

PROF. JUOZAS ERETAS

Mes esame bėgliai, emigrantai.

Likimas mus taip staigiai bei netikėtai išstūmė iš savo krašto, kad iškart visai nesusigaudėme. Daugelis ir dabar nesusivokia ir be aiškesnio tikslo blaškosi jam svetimame pasaulyje. Tačiau ypač šviesuomenė negali gyventi nesusigaudžiusi savo situacijoje; ji turėtų suprasti emigracinę savo būitį ir padaryti reikiamas išvadas.

Žinoma, siauruose straipsnio rėmuose, negalėsime paliesti visų aspektų. Bet tas ir

nereikalinga, nes reikia manyti, kad iškeltos mintys iššauks dar asmeniškų svarstymų.

LITERATŪRA

Bėglis, tremtinys, yra žmogaus tipas, kuris nuo pat pirmų žmonijos dienų mums žinomas, nes sutinkame jį visuose mums prieinamuose laikuose. Užtat labai nuostabu, kad jis taip retai yra aprašomas. Kodėl taip?

Pats kraštas, iš kurio bėglys yra kilęs, paprastai nerodo didelio noro apie jį kalbėti arba rašyti, nes jo egzistencija paliudija, kad gyvenimas tėvynėje nėra normalus ir net tiek nepakenčiamas, kad iš jo reikėjo bėgti. Emigrantas visuomet yra gyvas apkaltinimas, iškeliąs kokius nors blogumus, kurių autoriai visuomet stengsis juos kartu su bėgliu pridengti tylos skraiste.

Ir kraštas, į kurį išeivis bėga, nėra per daug linkęs jį traukti viešumon, žinant, kad jis kelia jam daug nemalonių problemų — politinių, ekonominių, ideologinių ir dar kitokių. Dėl to tokia šalis dės visas pastangas vėl atsikratyti to neprašyto svečio arba, jei tai nebus galima, stengsis jį greitai taip asimiliuoti, kad viešai nebereikėtų apie jį kalbėti.

Ir pats bėglys nemano rašyti apie save, juk jis neišbėgo istorijos rašyti, o istorija sukurti. Dėl to jis išvykęs mieliau griebiasi už ginklo, negu už plunksnos. Jei iš viso ją ima į ranką, tai dažniausiai ją paverčia ginklu.

Tad visai suprantama, kodėl literatūra tremties klausimais yra tokia, palyginant, ribota bei skurdi. Itin krinta į akį persvara ekonomiškų nagrinėjimų bei statistikų, paverčiančių žmones lengvai apdirbamomis skaitlinėmis. Mielai aprašomi ir žymūs pabėgliai — iš istorinės Lietuvos kilę Kosciūška su Mickevičiumi, vokiečiai Carl Schurz, kuris rėmė Linkolno reformas ir 1877-1881 m. buvo vidaus reikalų ministeris ir panašios paminklo vertos asmenybės.

Tačiau beveik visai stokoja psichologinio pobūdžio studijų, bandančių išvelgti išvidinį bėglio gyvenimą, susekti jo psichines reakcijas, atjausti jo sielos virpėjimus. Tai didžiulė bei nuostolinga spraga.

Naudingiausią tos rūšies veiklą yra parąšęs vienas lietuvis — Kazys Cirtautas. Pats būdamas bėgliu ir apdovanotas reikiamu išvalgumu, jis dar Vokietijoje parąšė studiją "Portrait des Heimatlosen", kurią praplėtęs čia Amerikoje išleido angliškai antrašte "The Refugee". Šio mūsų tautiečio dėka suinteresuotieji gavo bent supratimą apie tai, kokie išgyvenimai susinarpiojo bėglio širdyje, kokios mintys kamuoja jo dvasią, jaudina jo sielą. Mūsų dienosė vėl suprasta, kad bėglys nėra pirmoje eilėje,

kaip dipukiška menkybė, medžiaga statistikoms ir jų elektroninėms smegenims, bet kad jis yra istorijos apstumdytas, nuskriaustas, sukruvintas žmogus, vertas atjaučiančios širdies ir gydančios rankos.

Bibliografija: Jacques Vernant, "The Refugee in the Post-War World", 1953; J. G. Stoessinger, "The Refugee and the World Community", 1956; M. J. Proudfoot, "European Refugees 1939-52", 1956; Robert Kee, "Refugee World", 1961.

BĖGLIO SAMPRATA

Metodinio aiškumo dėliai turime čia aptarti emigranto sampratą.

Emigrantas, apie kurį čia kalbame, nėra paprastas išeivis, ieškąs kitur geresnio, patogesnio gyvenimo. Taip, pavyzdžiui, germanai, kurie pirmuose po Kristaus šimtmečiuose iš Europos šiaurės veržėsi pietuosna, nebuvo bėgliai, kaip mes juos suprantame. Ir eilinis dėl asmeniškų apskaičiavimų iš vieno krašto į kitą persikeliąs pilietis nėra tikras bėglys. Tokiu tėra tas, kuris dėl savo kovos už idealus apleidžia savo šalį, dažniausia prieš savo norą tam, kad iš lauko pajėgtų tęsti tą kovą, kuri tėvynėje nebuvo įmanoma.

Į šią kovą pilietis savame krašte buvo įveliamas dėl savo politinių, religinių, ekonominių, mokslinių ar dar kitokių įsitikinimų. Dėl jų jis rungėsi su vyriausybe, su vadovaujančia partija, su toną duodančiu sluoksniu, su vyraujančia religija, su tam tikromis mokslo pažiūromis ar panašiai. Dėl savo įsitikinimų jis buvo įsivėlęs į polemikas bei kovas, dėl jų gal jau buvo suareštuotas, kalinamas, gal net kankinamas. Nebegalėdamas tęsti kovą už savo idealus savo šalyje ir nenorėdamas nusileisti ar pasiduoti, jis iš jos išvyksta, idant iš svetur tęstų tas rungtynes, kurios pasidarė visos jo egzistencijos turiniu.

Dažnai atsitinka ir taip, kad pilietis jėga išvaromas. Daugelyje atvejų gresia pavojus jo gyvybei taip, kad jau savisaugos instinktas jam liepia pasišalinti. Be degančio reikalo niekas nepalieka savo tėvynės. Tačiau, ją palikdamas, jis nė nemano amžinai nuo jos nasisukti; jis išvyksta su tikslu

išsikrovoti grįžimą į idėjiškai pakeistą tėvynę.

KODĖL TREMTIS SKAUDI?

Tremtis, t. y. atsiskyrimas nuo savųjų, savo tėvynės palikimas ir gyvenimas šalyje tarp svetimų žmonių, visuomet yra skaudi. Ji skaudi pirmiausia dėl to, kad iš viso netekimas savo gimtinės yra didelė nelaimė.

Tremtis reiškia netekti savo dabarties — savo krašto, giminių bei tautiečių, žemės ir turto, socialinio rango ir visuomeninės padėties, viešo ir visuotinio savo kalbos skambėjimo.

Tremtis reiškia netekti ir savo praeities — savo giminės per šimtmečius eitojo kelio, atvedusio mus per nesuskaitomų prabočių eilę į skaudžias mūsų dienas. Netekti tėvų ir kapų, kuriais į mus kalba nors nelemta, bet vis dėlto brangi mūsų istorija.

Tremtis gal reiškia ir netekti savo ateities — visų savo užsimojimų, gyvenimo tikslo ir veikimo prasmės.

Net ir tada, kai nustojame viso to tik dalele ir tik laikinai, bėgimas yra tikra nelaimė. Emigruoti visuomet reiškia tam tikra prasme numirti.

Tremtis lietuviui itin skaudi dar ir dėl to, kad jis, būdamas ūkininkas arba bent kilęs iš ūkio, visa savo esmė yra suaugęs su gimtąja žemele, savo maitintojėle. Dėl to jis nuo amžių sėslus, jis joks svieto perėjūnas. Toji jo žemė buvo ir jo visuomeninė bei moralinė atrama. Nors valdžia ir priklausė kitiems, bet jo buvo žemė, kurios iš jo negalėjo paveržti nei jos krašto padalinimas. Dėl to artojas ją paliko tik kruvinos bėdos verčiamas. Kokie jausmai jį tokiu atveju jaudino, galima spręsti iš posakio: "Jis nusiminęs, it žemę pardavęs". Dėl to bėglys - artojas nėra koks išeivis, jis — išrautas medis, išrautas ažuolas.

Dabarties lietuviui tremtis skaudi dar dėl kitos reikšmingos priežasties — dėl fakto, kad ne kas kitas, o jis pats po 123 metų trukusios vergijos po rusų carų valdžia vėl atstatė laisvą bei nepriklausomą valstybę. Taigi, iš tų nuo 1795 metų per kraštą praslinkusių penkių generacijų kaip tik jojo karta buvo Apvaizdos pašaukta tam istoriniam atstatymo darbui. Naujoji Lietuva bu-

vo ištisai jo rankų darbas, dėl to jis išvykdamas nepaliko kokių pigiai pavidėtų turtą, o brangiausią savo vaiką.

ISTORIJA ŽINO DAUG TREMČIŲ

Jau minėjome, kad bėglys yra vienas žmonijos prototipų, lydis žmonių giminę visuose tuose laikuose, kurie mokslo yra nušviesti, nes tremtis, deja, yra eilinis istorijoje reiškiny. Skaičius emigracijų toks didelis, kad jie užpildo žymų istorijos puslapių skaičių. Suprantama, kad tai patys skausmingiausi jos skyriai, nes jie mums ne tik skelbia apie tautų išdraskymą, bet ir apie jų skeveldrų išbarstymą po svetimuosius, kurių tarpe jie dažnai pradingo be pėdsakų. Istorija yra tikri tremčių kapai.

Emigracijas galima skirstyti į pavienias ir masines.

Daugumą pavienių bėglių sudaro politikai ir rašytojai, kadangi jie savo visuomenine veikla ar savo raštais dažnai prieštarauja valdantiejiems. Mes tokių emigrantų užtinkame dar senovės graikuose, kaip paliudija Alkibiadeso ir Themistokleso pavyzdžiai. Ir jų eilė nenutrūksta iki mūsų dienų. 19-ame šimtmetyje itin pasižymėjo iš kitų Giuseppe Mazzini (1805-1872). Kad tik niekas jo nesukliudytų kelyje į besivienijančią Italijos respubliką, jis atsisakė šeimos, pelningos vietos ir patogios visuomeninės padėties. Tremtyje, kurioje jis išbuvo apie 25 metus ir kurią jis laikė *sacrificio*, šventa auka tėvynės labui, jis iš tikrųjų šalia savo gimtinės vargų bei reikalų nieko kito nematė. Charakteringa jo būdai yra jo žurnalas "Pensiero ed azione", kuriuo jis šaukte šaukė savo tautiečius prie politinės bei socialinės veiklos, kurią atrėmė į tvirtą religijos pagrindą, dėl ko ir jo paties gyvenimas pasižymėjo tvirta morale.

Visais amžiais buvo išgijami ar patys nuo priespaudos turėjo pasišalinti filosofai ir bendrai laiko dvasiai neprielankūs kultūrininkai, nes jie labai nepatogūs ramybės drumstytojai, įkyrūs sąžinės budintojai, ateities regėtojai. Platonas turėjo du kartu bėgti, o jo mokinys Aristotelis mirė tremtyje. Dar prieš tai Konfucijus kinuose panašiai buvo persekiojamas, o po jų ir Mahometą ištiko tas pats likimas ir nebaigiama eilė kitų.

Masinių bėgimų tarpe skaitlingiausi yra tie, kurie buvo iššaukti religijos arba bendrai ideologijos motyvų. Dėl to atsitiko dažnai, kad ištisa konfesinė grupė ar bažnytinis vienetas turėjo bėgti ar savo noru pasitraukti, kaip antai Anglijos puritonai, Airijos katalikai, Prancūzijos hugenotai, Italijos valdensai, kurie visi kitur tikėjosi rasti tėvynėje pasigendamos laisvės. Ją užtikrino, pavyzdžiui, kvakeris William Penn (1644–1718) savo sekėjams Amerikoje, įkurdamos savo "šventą eksperimentą" (holy experiment) jo vardu pakrikštytoje Pensilvanijos valstybėje.

Atsitikdavo taip pat, kad turėdavo išvykti tam tikras sluoksnis arba bent žymios dalis, kaip tai po 1789 metų revoliucijos įvyko su Prancūzijos aristokratais.

Atsitikdavo, kad patriotai žemvaldžiai ir jiems ištikimi turėjo bėgti, kaip atsitiko pav. 1831 ir 1863 m. su lenkais. Tuomet emigracijos bangos išnešė ne tik Mickevičių, bet kone visus kitus reikšmingus poetus bei šiaip menininkus. Išsiblaškydami beveik po visą mūsų kontinentą, jie savo kankinamos tėvynės reikalą padarė visos Europos reikalu. Atsiminkime tik Chopiną, kuris savo kūriniais Lenkijai laimėjo daugiau simpatijų, negu koks kitas lenkas, išskyrus iš istorinės Lietuvos kilusį Mickevičių.

Atsitiko net, kad visa tauta buvo išvaryta. Taip, pavyzdžiui, 70-tais metais po Kristaus gimimo, Titui užėmus Jeruzalę, žydai iš savo tėvynės buvo ištremti.

Tai tik keli pavyzdžiai tų nesuskaitomų tremčių, kurios istorijos bėgyje jaudino ir skaudino tautas. Priežastys, kurios jas pagimdė, leidžia manyti, jog žmonija emigravimo ir ateityje neišvengs, nes tos priežastys glūdi giliai tik lėtai besikeičiančioje žmogaus prigimtyje.

IŠ KURIŲ KRAŠTŲ KYLA DAUGIAUSIA PABĖGĖLIŲ?

Emigrantai dažniausiai vyksta iš kraštų, kurie savo autokratiška valdžia, diktatūrišku režimu, konfesine netolerancija, pasaulėžiūriniu dogmatizmu, ekonomiškai prievarta ir panašiais veiksniais ir veiksmais suvaržo piliečio laisvę arba ją visiškai iš jo atima.

Kad nepaklystume neapbrėpiamose pla-

tybėse, mes pasitenkinsime čia pavyzdžiais iš Europos bei Amerikos.

R u s i j a

Čia pirmiausia minėtina Rusija, tiek sena caristinė, tiek naujo komunistinė.

Caristinė Rusija su savo triskambiu "Vienas valdovas — viena tauta — viena tikyba", t. y. carų valdyta bei rusų užvaldyta ortodoksiška Rusija, visuomet iššaukė visokeriopą bei smarkią opoziciją. Tai apmalšinti nepatenkintieji masėmis buvo nugrūsti į Sibirą, kur daugelis jų, pasaulio visai nepastebėti, ir žuvo. Bet daug kam ir pavyko pasprukti į Vakarų laisvę, kur pasaulis iš tokių Hercenų bei Bakuninų, susispietusių Paryžiuje, Londone, Ženevoje arba Zueriche, pakankamai sužinojo apie žiauria, negailestingą caristinės Rusijos priespaudą.

Ta priespauda tęsėsi ir po 1917 m. spalio mėnesio revoliucijos, nes ir nauji valdovai turėjo savo trikampį. Jame diktatorius buvo pakeitęs autokratą, darbininkų klasę — tautą ir diahistomatas — ortodoksiją. Dėl to naujas režimas nemažiau už nuverstąjį, išvarė nepatenkintus prieštarautojus į tą patį Sibirą ir į tuos pačius užsienius. Tokiu būdu anksčiau persekiojami, sakysime, Leninas su Trockiu, dabar tapo persekiotais, ką skaudžiai patyrė tokie Kerenskiai su Miliukovais tuose pačiuose bėglių centruose Paryžiuje, Londone ir kitur.

Caristinė Rusija ir komunistinė Sovietų Sąjunga iš tikrųjų tėra du pasireiškimai tos pačios priespaudos — viena tėra išversta forma kitos.

Šitas giminingumas itin reiškiasi rusų užvaldytų svetimų tautų traktavimu. Nors Sovietų Sąjunga daug kur keitė caro metodus, ji vis dėlto savo tautoms svarbiausio nepripažįsta — laisvės. Dėl to ir dabar nėra galo toms emigrantų masėms, kuriomis ypač į Vakarus palinkę pabaltiečiai, lenkai, baltgudžiai, ukrainiečiai ir kiti bėgo ir tebebėga į laisvę.

Jie visi patvirtina tą faktą, kad Rusijai priklauso ta liūdna garbė, jog ji Naujais Laikais pasauliui yra davusi daugiausia emigrantų. Ir neatrodo, kad ji norėtų tos garbės atsikratyti nei šiais oficialiems žmogiškumo — Raudonojo Kryžiaus, Jungtinių Tautų — laikais. Dar niekas nesuskaitė, kiek už šio šalto konstatavimo slepiasi ne-

teisybės, persekiojimo, smurto, gyvenimo išardymo, laimės sudaužymo, ašarų ir kraujo!

Prancūzija

Prieš 1789 m. revoliuciją ir Prancūzija nepagailėjo pasauliui emigrantų. Ir tai daugiausia savo centralizmu, kurio pagalba Versalio dvaras norėjo formuoti uniforminę bei katalikišką monarchiją, kurių karaliai daugiau ar mažiau vadovavosi Liudvikui XIV priskaitomu šūkiu: "L'Etat c'est moi" (valstybė — tai aš"),

Aišku, kad valdžia, vadovaudamasi tokia koncepcija, federalistams bei nekatalikams buvo tikra pamotė, kuri juos geriausiai atveju tik toleravo. Bet ir ta tolerancija baigėsi 1685 m. hugenotų, Prancūzijos evangelikų, persekiojimu, kas juos verste vertė bėgti nuo tokios negailestingos valdžios. Jie skirstėsi po visą Europą, nešdami su savim elitą, tiek minčių, tiek darbų, ypač pramoninių bei ekonominių. Prancūzija, išstumdama savo hugenotus tiek nuskurdo, kiek praturtėjo kiti, juos pasiimdami.

Bet ir po 1789 m. iš Prancūzijos turėjo pasišalinti daug piliečių, nes kovos dėl krašto politinės struktūros ir dėl paties valdymo buvo, atitinkant impulsyvią prancūzų charakteriui, karštos ir negailestingos. Patianų metų revoliucija išstūmė ne tik masę aristokratų, bet ir eilę intelektualų, vaidinusių vėliau egzilyje žymų vaidmenį. Prisiminkime tik Chateaubriand, de Maistre, Rivarzot, ponį de Staël.

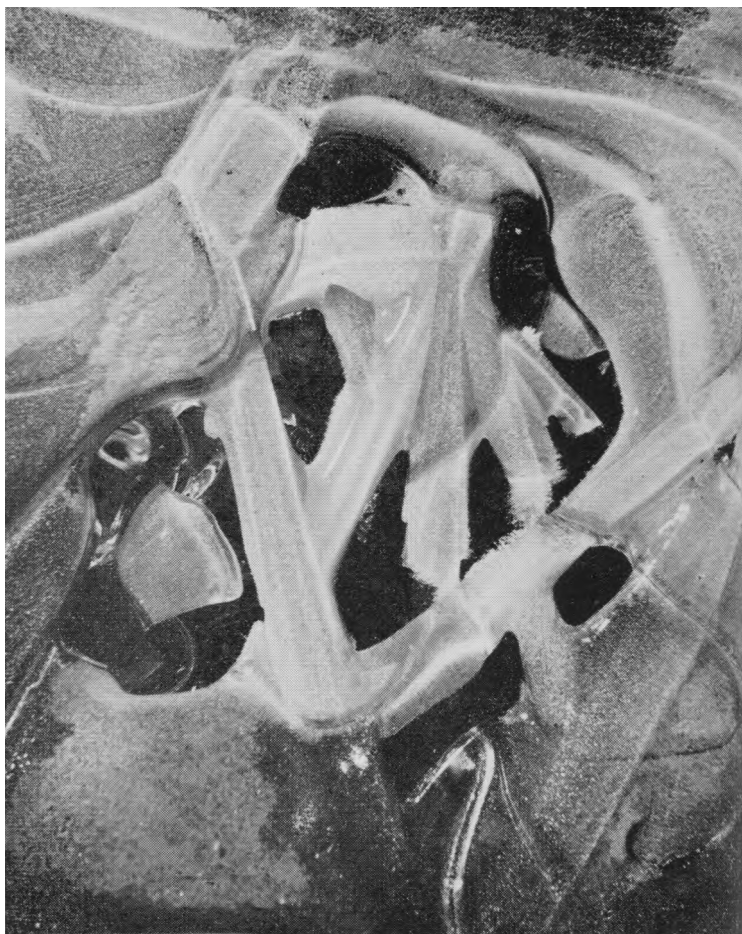
Kadangi prancūzų valstybė niekad neaugo natūraliai iš duotųjų išvidinių bei išorinių sąlygų, bet vis iš naujo buvo statoma bei perstatoma pagal naujų vairininkų tezes bei programas, išstumdinėjimams nebuvo galo. Taip pvz. priešingybės tarp burbonų ir bonapartistų, monarchistų ir republikonų, demokratų ir komunistų, ir dar kitų vieni kitiems priešingų partiečių kiekviename dešimtmetyje grūdo už sienų dalį pačių veikliausių bei garbingiausių savo piliečių, kurių itin minėtinas Victor Hugo.

Ir šių dienų Prancūzija turi savo bėglių, nes toli gražu ne visi jos piliečiai sutinka su prezidento de Gaulle autoritetu tvirtai valdoma respublika, kuriai, pavyzdžiui, taip atkakliai priešinasi egzilyje besiblaškąs Bidault. (*Tąsą sekančiam numeri*)

ŠALČIO DAILĖ LEDE

Keramika

Tapyba

JAUNUOMENĖS AUKLĖJIMAS - SOVIETIZACIJOS PRIEMONĖ LIETUVOJE

Praėjusiame numeryje buvo aprašyta, kaip okupuotoje Lietuvoje jaunimo organizacijos, mokyklos ir kitos įstaigos naudojamos jaunimą susovietinti. Šį kartą aptariama ateistinė propaganda, jos metodai, nepasisekimai ir nauji mėginimai net vaikų darželiuose. Visgi yra pasipriešinančiųjų — ne tik tyliai, bet ir balsiai — prieš šį neteisėtą smurtą, pažeidžiantį įgimtą žmogaus teises, kurios tik popieriumi, bet ne veiksmais "garantuojamos" Sovietų Sąjungos konstitucijos (žr. tėvo laišką mokyklos direktoriui 49 psl.)

— Red.

ATEIZMO PROPAGANDA

Bendrai paėmus komunistinis režimas, siekdamas savo tikslų Lietuvoje, pirmiausia turi suvaikinti - suniekinti visa tai, kas yra lietuviška ir krikščioniška. Už tai be atodairos ir per akis yra iškraipomi istoriniai faktai, mokslas yra pakinkomas Dievo nebuvimo įrodymui, kiekviena pasitaikiusia proga šmeižiami ir apkaltinami taip vadinami "buržuaziniai nacionalistai" (t. y. lietuviai, kurie priešinausi rusinimui bei sovietizacijai), "bažnytininkai" ir "kulto tarnai" (kitai sakant, tikintieji ir dvasiškiai).

Ypatingai plačiai paplitusi moksline ateizmo propaganda, kuri yra varoma per visą mokyklos tinklą nuo vaikų darželių. Moksline ateizmo propaganda yra sovietinis terminas. Mokslo toje propagandoje beveik nėra, o propagandos labai daug. "Aktyviai kovoti prieš religijos įtaką vaikams, visomis priemonėmis formuoti jų mokyklinę - ma-

terialistinę pasaulėžiūrą — vienas iš svarbiausių tarybinės mokyklos uždavinių," rašo oficialus Švietimo Ministerijos organas ("Tarybinis Mokytojas", 1963 m. rugsėjo 15 d.).

"Draugai ir draugės", kreipiasi LKP CK pirmasis sekretorius Sniečkus per Tarybų Lietuvos mokytojų suvažiavimą, "nesvarbu ką jūs bedėstytumėte, kokiose klasėse dirbtumėte, visi jūs turite vieną bendrą ir svarbų uždavinį — ugdyti mokslinę, materialistinę pasaulėžiūrą, auklėti jaunimą tikrais ateistais. Kiekviena pamoka, visas jūsų darbas, turi būti pajungtas religinių prietarų griovimui..." ("Tarybinė Mokykla", 1961 m. sausis).

Na, be abejo, kaip partija sako, taip mokytojai daro. Vieni su entuziazmu, kiti formaliai, treči mėgina to darbo vengti. Tie, kurie atsivertė į ateistus, vykdo partijos įsakymus su tokia didele aistra, kad Sovietų Sąjunga rado net reikalą išleisti įsakymą, draudžiantį užgaudinėti tikinčiųjų jausmus, nes buvo pastebėta, kad tokie metodai tikinčiųjų nepaveikia, o apsunkina ateizmo skleidimą.

PRIEVARTA

Vykdant antireliginę kovą, dažnai net pavartojama tam tikra jėga. Pavyzdžiui, tie tėvai, kurie gina Sovietų Konstitucijoje garantuotas sąžinės laisvės teises ir savo vaikams, grįžusiems iš mokyklos ateistinių pamokų, įrodinėja, kad Dievas yra ir kad religija nėra bloga, būna pakviesti mokyklon, o ten partijos atstovas įsako nesikišti į mokyklos reikalus. Jei tėvai ir toliau nesilaiko tokio patarimo, tas faktas būna praneštas jų darbotvietės komunistų partijos ko-

mitetui. Ten reikalas būna pastatomas taip: arba klausyk mūsų, arba lauk iš darbo!

Yra pasitaikę keliolika atvejų Lietuvoje, kada iš tėvų teismo sprendimu buvo atimti vaikai, nes jie reikalavo, kad jų vaikai eitų bažnyčion ar skatino vaikus netikėti mokyklos mokoma antireligine propaganda. Vyresnieji žmonės į bažnyčią gali eiti, bet jaunuomenė, įstaigų tarnautojai, o ypač mokytojai, jau nekalbant apie partijos narius, eidami į bažnyčią, rizikuoja savo darbu arba partijos bieliu.

Kaip iš tarybinės spaudos galima suprasti, vaikai, ypač jaunesnieji, yra apklausinėjami, kas jų šeimoje lanko bažnyčią, švenčia šventes ir t. t. Religija spaudoje, per radiją, televiziją ir daugybę ateistinių knygų yra atvaizduojama kaip kažin kokia žema ir liguista tamsybė.

Sovietų Sąjungoje religinė statistika neskelbiama, vienok aišku, kad Lietuvoje tikinčiųjų skaičius yra sumažėjęs. Bažnyčia ir religija pirmiausia yra puolamos iš ideologinio - filosofinio taško, paskui grynai iš politinio ir visuomeninio samprotavimo, įrodinėjant, kad Bažnyčia ir dvasiškija visais laikais rėmė turtinųjų luomą ir drauge su jais išnaudojo darbininkiją. Žiūrint iš komunistinio taško, anot vieno tarybinio autoriaus, "bažnytinė organizacija mūsų šalyje yra vienintelė legaliai veikianti organizacija su priešiška mums ideologija". Toks teigimas yra tikslus. Kai kam gali kilti klausimas, kodėl sovietinis režimas, taip fanatiškai nusiteikęs prieš religiją ir Bažnyčią, vis dėlto šią instituciją toleruoja, t. y. neuždarė ar nelikviduoja. Atsakymas yra gan trumpas. Komun-

nistų partija tai su džiaugsmu padarytų, bet bijo rizikuoti didžiulio pasipriešinimo, kuris kultų jų pačių teritorijoje, o taipogi visame pasaulyje tikinčiųjų tarpe. Be to, komunistai gerai žino, kad administracinis religijos uždraudimas automatiškai tikėjimo nesunaikintų. Vietoje didelės rizikos komunistų partija pasirinko ilgesnį, bet tuo pačiu ir saugesnį religijos sunaikinimo kelią. Ar tas jiems pasiseks padaryti? Mano manymu, niekas šiuo metu į tą klausimą negali galutinai atsakyti.

Komunistinis režimas Lietuvoje deda daug pastangų religiją sunaikinti. Deja, negalima pasakyti, kad tos pastangos neduotų gan apčiuopiamų vaisių. Iš kitos pusės, patys komunistai nėra jais patenkinti. Komunistų partija ir komjaunimas kuone nuolatiniai skundžiasi, kad ateistinis auklėjimas ir propaganda nėra pakankamai išvystyti, kad "praeities liekanos — religiniai prietariai" vis dar nėra išgyvendinti.

SISTEMOS STOKA

B. Bitinas, Mokyklų Mokslinio Tyrimo Instituto pedagogikos sektoriaus vedėjas, taip išdėsto ateistinio auklėjimo pagrindinius tikslus: 1. perauklėti mokinius, esančius religinių prietarų įtakoje; 2. ugdyti mokinių tvirtus ateistinius įsitikinimus; 3. auklėti aktyvius ateistus, kovotojus už religinių pažiūrų įveikimą žmonių sąmonėje. Toliau ateistinio švietimo uždaviniai išryškinami sekančiai: 1. parodyti mokiniams materialistinį mokslo pobūdį, atskleisti mokslo ir religijos nesutaikomumą; 2. įrodyti žemišką religijos pagrindą, istorišką laikiną jos pobūdį, klasinę (poli-

tine prasme) prigimtį ir reakcinių vaidmenį klasinėje visuomenėje; 3. išaiškinti komunistinės ir religinės moralės priešingybę, reakcinių religinės moralės pobūdį; 4. parodyti religinių dogmų ir apeigų nepagrįstumą ir absurdiškumą; 5. suteikti mokiniams žinių iš religijos, bažnyčios ir ateizmo istorijos, be abejo, iš komunistinio taško (žr. "Tarybinis Mokytojas", 1962 m. gruodžio 9 d.).

Toliau draugas Bitinas sako, kad ateistinio auklėjimo sistemą sudaro ateistinis švietimas, mokinių ateistinė veikla ir individualus darbas su religingais mokiniais ir jų tėvais. Šie uždaviniai sprendžiami pamokose ir užklasinio darbo metu. Kad ši naujoji "mokslo" šaka nėra toks lengvas dalykas ir patiems "specialistams", galima suprasti iš sekančio Bitino pareiškimo: "Iki šiol dar nėra parengtos bent patenkinamos ateizmo auklėjimo tyrimo metodikos. Ir, gal būt, todėl neretai pedagogai gali tik bendrais bruožais apibūdinti savo auklėtinių pažiūras į religiją ir ateizmą. Tokią tyrimo metodiką galima būtų parengti pedagogų, psichologų, filosofų ir ateizmo propagandininkų bendromis pastangomis". Kaip matote į tariamai rimtą pedagogų, psichologų ir filosofų kompaniją įsimašo ir ateizmo propagandininkai, kitaip sakant, iš naujo "mokslo" gausi tikrai kraštutiniškai subjektyvi, antimokslinė komunistinė indoktrinacija.

Idealiomis sąlygomis tokia antireliginė indoktrinacija turėtų būti labai sistematinga; t. y. "visų pirma reikėtų pasiekti, kad kiekvienas pirmos klasės mokytojas per pirmą pusmetį išaiškintų tėvų ir kitų šeimos narių pažiūras reli-

**TĖVO LAIŠKAS
KOMUNISTINĖS
MOKYKLOS DIREKTORIUI**

MANAU, kad tie, kurie nuoširdžiai tiki dievu (komunistinėje spaudoje Dievas visuomet rašomas maža raide — G. P.), nelaikomi naujo gyvenimo stabdžiu. Todėl nuoširdžiai sakau Jums, kad tikiu dievu. Tikiu tuo dievu, kuris praturtino mano sielą meile žmonėms, gėriu ir grožiu. Būdamas tikintis, noriu, kad ir mano vaikai, mylėdami dievą, užaugtų dorais žmonėmis. Aš jokia būdu negaliu sutikti su tuo, kad neturiu teisės (taip sako net mano vaikai) mokyti savo vaikus tikėjimo, vesti juos į bažnyčią. Jeigu Jūs, mokytojai, turite teisę skelbti ateistinę propagandą, tai aš turiu teisę mokyti juos tikėjimo. Jeigu Jūs turite teisę reikauti, kad mokinys neitų į bažnyčią, tai aš turiu teisę jį vesti, kad jis ten pažintų tikėjimą, apie kurį mokykloje kalbama tik iš blogos pusės.

gijos ir ateizmo klausimais, nustatytų, kokią įtaką šios pažiūros turėjo mokiniui, numatytų būdus ir priemones religingų šeimos narių įtakoje esančiam vaikui perauklėti. Po to kasmet turėtų būti daromos išvados apie tokių mokinių ateistinio auklėjimo rezultatus, kad penktos klasės vaдовas galėtų aiškiai numatyti tolimesnio ateistinio auklėjimo gaires. Jei visas ateistinis mokinių auklėjimas nuo pirmos klasės vykdomas nuosekliai ir sąryšingai, aštuonmetė mokykla bus pajėgi perauklėti mokinius, atėjusius į ją iš religingos šeimos ir tebesančius tokios šeimos įtakoje”.

Po šių visų samprotavimų draugas Bitinas baigia gan pesimistiškai: “Tačiau patirtis rodo, kad, nesant tokios sistemos, mokinių ateistinė auklėjimo kokybė yra menka, o auklėjimo priemonių ir formų veiksmingumas nedidelis”. Taip samprotavo gan aukštas Lietuvos TSR Švietimo Ministerijos pareigūnas 1962 m. gale.

NAUJI MĖGINIMAI

Per pastarąjį pusantrų metų laikotarpį ateistinė propaganda Lietuvoje tikriausiai pakilo. Štai 1964 m. pradžioje

prie Šiaulių miesto komunistų partijos komiteto Ateistų Taryba įsteigė ikimokyklinių įstaigų sekciją, t. y. komitetą, kuris rūpinsis ateizmo skleidimu vaikų darželiuose. Tas gal skamba kiek juokingai ir neįtikėtinai, bet nemanykite, kad šio komiteto nariai laksto pagal kiekvieną mažametį ir jį įtikinėja: “Vaikuti, Dievulis nėra; vaikuti, Dievulis — senų žmonių išmislas”. Ne, taip nėra. Jie veikia vaikus per pedagogus ir bando į darbą įkinkyti pačius tėvus.

Ateistinės Tarybos galva taip nusako naujos sekcijos veiklą: “Mūsų sekcija atėjo į pagelbą ikimokyklinių mokyimo įstaigų pedagogams. Baigiami ruošti ateistinio darbo ikimokyklinėse įstaigose nuostatai. Vaikų darželiuose ir lopšeliuose steigiami ateistiniai kampeliai, tėvams ruošiamos konferencijos vaikų materialistinės pažiūros ugdymo klausimais”. Šis Šiaulių miesto atvejis nėra vienintelis, nes tokiam sumanymui jau anksčiau buvo pritariusi ir raginusi LTSR Švietimo Ministerijos ikimokyklinių įstaigų skyriaus viršininkė Kliūkienė.

Baigdamas interpretaciją ne-duosiu. Jas turime padaryti

kiekvienas sau. Tik pacituosiu vieno drąsaus tikinčiojo tėvo laiško ištrauką mokyklos direktoriui.

žr. citatą šio psl. viršuj

Tokiu laišku šitas mums nežinomas drąsus lietuvis tėvas, tarsis ankstyvųjų amžių krikščionis, tikėjimo vardan nuėjo į plėšriųjų gyvulių areną. Jis nuėjo tuščiomis rankomis, bet gilaus žmoniškumo vedamas apginti savo vaikų; drauge jis nuėjo apginti igimtas žmogaus laisves — tavo, mano ir kitų. Šio viso akivaizdoje mes negalime tylėti ir likti pasyvūs, nes tai būtų netik išdavimas tikėjimo ir lietuviškumo, bet drauge ir pačio žmogaus. Tai būtų lygu savęs sunaikinimui. Taipogi žinokime, kad okupantas yra gan jautrus kokiai nors didesnei mūsų akcijai, įpratome statyti didesnius ar mažesnius religinius - tautinius paminklus, tai yra gerai. Vienok jie nedaug kuo padeda persekiojamai mūsų tautai. Sukaupkime visas savo jėgas, sumanymus, raskime naujus kelius, o taip pat atgaivinkime pamirštuosius ir nukreipkime visą dėmesį į prie kryžiaus kalamą Lietuvą. Paminklus, jei mes jų būsime verti, pastatys ir kiti.

SPAUDOS UŽDAVINIAI

INFORMACIJA

Vienas vadovaujančių asmenų išeivijos lietuvių veikloje atsako į "Laiškų Lietuviams" anketą spaudos reikalu

Eiliniam piliečiui, manau, mūsų spauda duoda žinių pakankamai. Ką domina didžioji politika bei pasauliniai reikalai, tas mūsų spauda nesiremia, bet semia žinias iš didžiosios spaudos. Mūsų laikraščių ar Eltos žinios apie Lietuvą dažnai yra iškopijuojamos iš "Tiesos" ir paduodamos be jokių komentarų. Tas tarnauja okupantams.

Gyvenimas Lietuvoje turėtų būti vaizduojamas ne tik padrikomis žiniomis, bet ir konsoliduotomis išvadomis bei esminėmis temomis, kurios atitinkamai nuteiktų išeiviją ir duotų pozityvių minčių Lietuvoje gyvenantiems, keltų jų ambiciją ir savigarbą, kodėlgi jų kraštas turi būti nuteistas ir pastatytas žemiau Kongo ar kitų buvusių kolonijų; kodėlgi lietuviai turi būti ir "surusinti", ir nupilietinti — pastatyti "jaunesniojo brolio", antraeilio piliečio klasėn? Kodėlgi lietuvis mokslininkas, menininkas bei sportininkas turi dirbti ir tarnauti rusams — jų bagažą turtinti, o savąjį anuluoti?

DISKUSIJOS

Problemoms ar klausimams diskutuoti redakcijos turėtų nustatyti sąlygas: klausimai svarstomi iš esmės, be asmeniškumų ir užgauliojimų. Jeigu veliami asmeniškumai, tokie straipsniai turėtų būti nepriimami. Visais galimais būdais turėtų būti pasmerkta "šuniškumo politika" — kandžiojimosi ir niekinimosi menkystė.

FORMAVIMAS

Turėtų būti griežčiau ir aiškiau išaiškinta ir nustatyta tautinė-valstybinė (lietuviška) politika: aiškiai suformuluota Lietuvos padėtis; nustatytas santykiavimas su tauta krašte ir su krašto okupantu bei išniekintoju ir engėju išryškinti klausimai: ar morališkai ir politiškai okupantui arba jo agentams agentauti; ar dera lietuviui nuolankauti Lietuvos okupantui: prašyti jo paslaugų, lankytis pas jį ir per jį Lietuvoje — mokėti jam pinigus ir silpninti Lietuvos bylą, priimti jo terminologiją ir t. t.

Reikėtų suformuluoti sąvokas, nukalti šūkius, kaip buvo Vilniaus reikalai, ir juos visur vartoti, kad jie įsidiegtų kiekviename lietuvyje.

VIENYBĖ

Formaliai, organizaciniai vienybė dabar yra didesnė, negu bet kada ji yra buvusi: VLIKas apjungė visas partijas ir rezistencinius vienetus; ALTa gaubia ideologines grupes ir centrinės organizacijas; PLB jungia tautinius - kultūrinius vienetus; BALFas rūpinasi šalpos ar labdaros reikalais. Kogi daugiau reikia? Tik geros valios ir sąžiningo darbo.

PROF. DR. VYTAUTAS BIELIAUSKAS

Jaunuolis, ieškas patarimo prieš rinkdamasis profesiją, atsidusdamas dažnai prasitaria: "Aš turiu tiek daug problemų. Negaliu nė apsispręsti, ką turiu gyvenime daryti. Nervuojuos ir jaučiuos kartais toks nevykęs, kad negaliu net savęs suprasti. Mano tėvas — visai kas kita: jis jau atsiekė, ko norėjo; saugus, pastovus; lengvai gali visas problemas išspręsti. Jis žinojo ir jau atsiekė, ko norėjo: išsivertinęs savo padėtyj, pasiekė prestižo ir neturi ko bijoti".

Tai savo tėvu besižavinčio jauno sūnaus žodžiai. Jie išreiškia jo bendrą laikyseną savo tėvų atžvilgiu ar jo pagarbias mintis apie vyresnę kartą. Daugelis vyresniųjų norėtų visada patirti tokį jaunuolių nusistatymą jų atžvilgiu bei iš jų išgirsti panašių atsiliepimų apie save. Keista tik, kad tokia laikysena atrodo per daug romantiška arba sukelianti nostalgiją, o ne sustiprinanti vidutinio amžiaus asmenį.

Jei šis vidutinio amžiaus asmuo, ypač perėjęs 40-tuosius metus, būtų atviras sau, jis paprastai nesijautų esąs saugus, pastovus, viskam tinkamas ir visažinas. Iš tikro jis kai kada jaučiasi ne kitoks

kaip jo paauglys sūnus ar duktė ir gal net irgi neretai būtų reikalingas profesinio patarimo. Gal jis taip pat atsidusta ir prasitaria: "Pasižiūrėkit į tuos jaunuolius... Visa jų ateitis prieš akis. Jie gali daryti, ką tik jie nori... Sveiki, stiprūs, greitai, patrauklūs ir apsisprendę. Kaip būtų puiku, jei aš pats taip būčiau jautėsis, būdamas jų amžiaus. Tada būčiau daug ką nuveikęs. Dabar noriu kai ką pakeisti, bet bijaus. Dabar nė nebežinau, ar beturėčiau mėginti pakeisti savo klaidas. Na, matyt, jau pradedu senti ir sentimentali".

Ir taip vidutinio amžiaus žmogus, lygiai kaip ir tas jaunuolis, pasijunta esąs sunkioj padėty. Išorėj jis gal atrodo ramus ir romus (juk jis jau išmoko nuduoti), bet jo viduj siaučia galybė problemų. O tos problemos yra komplikuo-tesnės už jaunuolio: jos liečia daug daugiau asmenų ir gali turėti žymiai rimtesnių pasekmių. Blogiausia, kad visuomenė negalvoja, jog toks žmogus galėtų turėti kokių problemų, jų nepramato ir net neprileidžia. Iš tikrųjų, šis nusistatymas yra patvirtinamas net ir psichologijos: mes turime vaikystės, brendimo, jaunatvės ir senatvės psichologiją; tačiau labai mažai autorių yra rašę apie subrendusiųjų problemas. Bendrai paėmus, niekas nė nesitiki, kad subrendęs turėtų kokių problemų; o jei jam jų pasitaiko, tai jis laikomas neurotiku, nesubrendusiu. Ir taip jo proble-

VEDYBINIS GYVENIMAS PO 40-TŲJŲ METŲ

"Asmuo savo gyvenimo vidury susiduria su sunkiai įsivaizduojamom problemom..." Kai kurie vyrai bando keisti darbą, kai kurios moterys desperatiškai pasirodyti patrauklios. Kodėl? Psichologijos profesorius peržvelgia to amžiaus vyrų ir moterų problemas šeimoj, darbe ir visuomenėj.

PROF. V. BIELIAUSKAS yra Cincinnati, Ohio (JAV), Xavier Universiteto psichologijos fakulteto dekanas. Šis straipsnis yra iš jo spaudai ruošiamos knygos "Human Relations in Marriage".

mos yra nuvedamos į ankstyvesnius jo gyvenimo periodus; dabartinis jo amžius atskirai nesvarstomas.

Šio straipsnio autoriaus tikslas yra čia pasvarstyti psichologines problemas, pasitaikančias subrendusio žmogaus amžiuje, kuris daugelio vadinamas vidutiniu amžiumi. Mūsų nuomone, dėl žmogaus ribotumo nėra nė vieno jo gyvenimo periodo, kuriame nebūtų tam amžiui specialių problemų. Tad logiškai galvojant, turime laukti ir šiam suaugusio periodui charakteringų problemų. Mūsų tikslas, jas svarstant čia, yra susipažinti su problemų priežastimis ir jų antropologinė reikšmė.

Vidutinio amžiaus problemas negalima svarstyti, neatkreipiant dėmesio į vedybinį gyvenimą. Tad nesunku suprasti, kodėl svarstysime vidutinį amžių ir vedybinį gyvenimą kartu. Juk pagal statistiką, didžioji dauguma žmonių, pasiekę ar viršiję 40-sius metus, yra ar yra buvę vedę. Iš tiesų, kaip tik dėl to suaugusiųjų problemos yra sunkesnės ir socialiniai plačiau apimančios.

Taigi, norint geriau suprasti vidutinio amžiaus žmogų bei jo problemas, jį tenka svarstyti iš įvairių punktų: 1) sąryšį su juo pačiu, 2) su jo vedybiniu gyvenimu ir 3) su jo valkais ir visuomene. Kiekvienu atveju tarpasmeniniai santykiai yra vidutinio amžiaus žmogaus pagrindinės problematikos laukas.

VIDUTINIO AMŽIAUS ASMENS CHARAKTERISTIKA

1. Fizinės ir fiziologinės permainos

40-tuosius metus sulaukusiojo fiziologinės funkcijos paprastai yra visoje savo aukštumoje ir tuo metu svarbių ne-

galavimų nepasitaiko. Tačiau, jei mes liestume ne tik 40-tuosius metus, bet ir po jų ateisiančius 50-tuosius bei 60-tuosius, tai turėtume pripažinti, kad, nors bendras kūno funkcionavimas ir nerodo smarkių sukrėtimų, visgi pasitaiko mažesnių, reikalaujančių didesnio dėmesio negu anksčiau.

Tokie smulkesni negalavimai, 40-taisiais metais beveik nepastebimi, vėliau gali sukelti daug vargo; pvz. virškinimo sistemos sutrikdymai gali padaryti kai kuriuos valgius nebepakenčiamais. Pati virškinimo sistema tampa mažiau efektinga. Toks asmuo greičiau pavargs ir jam reikės ilgesnio poilsio ir dažnesnių pertraukų bedirbant. Kai kurių glandų funkcijos sušlubuoja, o tuomet gonaduose vyksta tam tikros permainos ir prisitaikymai.

Pagal daugumą autorių, tame amžiuje vyksta "gyvenimo permaina", techniškai vadinama klimakterijumu (menopauze). Klimakterijumas menopauzės prasme pirmiausia aprašo tam tikrą apraišką moteryse. Jo metu vaikų gimdymo galia sumažėja ir pagaliau visai pranyksta. Tai gali atsitikti tarp 30 ir 55 metų, imant 47-tuosius vidurkiu. Apytikriai imant, jo galima tikėtis maždaug tarp 40-50 metų.

Nors tai normalus ir natūralus procesas, tačiau jis yra dažnai lydimas stiprių emocijų sunkumų. Visgi, aštresnius simptomus patiria tik apie 15% moterų. "Įprastiniai simptomai yra išbėrimai raudonomis dėmėmis dienos metu, o dažnai ir naktį, galvos skausmai ir svaigimai, nervuotumas, nervingas jautrumas ir apetito praradimas" (Clark, R. L. ir Cumley, R. W., "The Book of Health", 1953, 325 p.). Šio periodo psichologiniai simptomai bus aprašyti vėliau.

Kai kurie autoriai mano, kad vyrai irgi pergyvena "gyvenimo permainą" arba klimakterijumą. Tačiau vyro biologinio produktyvumo sumažėjimas įvyksta palaipsniui, ir todėl, svarstant fiziologiškai, vyrams nėra specialaus gyvenimo pasikeitimo periodo. Nežiūrint to, tuo metu vyrai irgi patiria panašius psichologinius išgyvenimus. Jie bus aprašyti vėliau.

Kalbėdami apie fiziologinius ir fizinius pasikeitimus, mes taip pat turime paminėti, kad tuo metu padažnėja tam tikrų ligų atvejai, kaip vėžio, širdies ligų, plaučių uždegimo, ir įvairių šlapumo takų komplikacijos. Šiomis ligomis sergantieji tada jas sunkiau pergyvena.

2. Tipingi psichologiniai išgyvenimai

Nors tame amžiuje įvyksta fizinių pasikeitimų, tačiau jie yra mažesnės reikšmės už tuo metu vykstančius psichologinius išgyvenimus. Fizinės ir fiziologinės permainas lydi psichologiniai pergyvenimai, kaip nervingi baiminimaisi, perdėti rūpesčiai savo kūno stoviu bei pajėgumu ir kt. Viena tam laikui būdingų abejonių liečia lytinę sritį.

Menopauzės metu moteris pradeda nuogaštauti, kad ji praranda moteriškumą ir moters bei žmonos vaidmenį savo vyro atžvilgiu. Nors tokios baimės yra nepagrįstos, tačiau daug moterų jas patiria. Pagal mediciniškus davinius, menopauzei baigiantis, moteris tik nustoja galios gimdyti vaikus, tačiau, kaip ir anksčiau, taip ir dabar gali pilnai turėti lytinius santykius. Tad nepasisekimo jausmas lytinėje srityje yra daugiau įsivaizduotas, negu faktiškas.

Esu paminėjęs, kad vyrai taip pat pergyvena tam tikrą gyvenimo pasikeitimą ne tiek fiziologiškai, kiek psicholo-

giškai. Pagal turimus davinius, vyras tarp 35-55 metų retkarčiais irgi jaučiasi lyg nustojęs lytinio pajėgumo. Tiesa, trumpesni ar ilgesni dalinio ar pilno nepajėgumo laikotarpiai tuo metu pasitaiko. Šie pergyvenimai paprastai turi stiprią psichinių smukdančių įtaką: dažnai jie sumažina pasitikėjimą savimi — ne tik savo lytiniu pajėgumu, bet ir santykiuose su kitais; padažnėja depresijos, imama jaustis nereikalingu, apatišku ar apkaratusiu. Gali kilti įtarimų žmonos atžvilgiu ar nusiskundimų, kad vaikai ir kiti jo nevertina ir nėra prasmės jo gyvenimui.

Iš ankstyvesnio svarstymo matome, kad moterys ir vyrai gyvenimo pasikeitimą išgyvena labai panašiai. Tačiau jie skiriasi būde, kaip tas problemas jie bando risti. Moteris gal bandys pasitraukti ir išsiblaškyti socialiniame gyvenime. Vyras gal gali bandyti sau įrodinėti, kad jo sunkumai nekyla iš jo amžiaus, bet dėl aplinkybių.

Kaip jau anksčiau kitur esu rašęs (dr. V. Biliauskas, "Four negativistic phases in man's life", 1953), prieš menopauzės pradžią yra išgyvenama krizė. Tą krizę esu pavadinęs ketvirtąja negatyvistine faze. Ši fazė yra labai panaši į ankstyvesniąsias — tarp 3-4, 11-13 ir 21-24 metų. Anoje studijoje bandžiau parodyti, kad toji paskutinioji fazė yra visai panaši į paauglio pergyvenimus jaunystės pradžioje. Tose negatyvistinėse fazėse fiziniai pasikeitimai pasitinkami iš anksto psichologinėje plotmėje. Tai pasireiškia negatyvizmu ir nesocialiu elgesiu. Ketvirtoji fazė, kaip ir kitose, stipriai reiškiasi negatyvizmas ir dėl to įsitempia santykiai su kitais. Ją Paul Bourget vadina "vidudienio demonu". Tiek vyruose, tiek moteryse jis yra prieš pat menopauzę ir kaip

tik dėl to apsunkina gyvenimo pasikeitimą, nes asmuo to laiko problemas pergyvena atitraukęs nuo kitų žmonių, kurių pagalba jam kaip tik būtų reikalinga. Taip 40-ties metų ar senesnis asmuo savo gyvenimo vidury susiduria su sunkiais isivaizduojamom problemom. Jis pats vos besuvokia, kas jam darosi, ir kiti aplinkui vos gali jį besuprasti.

3. Socialinio pobūdžio bruožai

Paviršutiniškai žvelgiant, asmuo apie 40-tuosius metus turi įsigytą socialinę padėtį, kurioj galėtų maloniai jaustis. Tačiau šių laikų besirungiančioj visuomenėj niekas nesijaučia pasiekęs viršūnę ar galįs išsilaikyti atsiektoj aukštumoj. Daug žmonių mano, kad, norint būti viršūnėje, reikia siekti dar aukščiau, kitaip pradės slinkti žemyn.

Keturiasdešimtmetis pradeda patirti tam tikrų sunkumų, konkuruodamas su jaunesniais bendradarbiais, ir gali jaustis nebesaugus savo darbe. Kad jaustus saugesnis, jis gal bandys daugiau dirbti, bet ir daugiau išvargs. Jis gal net nuspręs pakeisti savo profesiją. Toks pakeitimas gali būti klaidingas, bet tai bent sudarytų progą pasiteisinimams. Jis gali imti konkuruoti su jaunesniais, bandydamas juos pralenkti visuose dalykuose.

Moteris gali mėginti sau įrodinėti, kad ji tebėra patraukli ir populiari, konkuruodama su savo dukra dėl josios kavalierių dėmesio. Labai galimas dalykas, kad, pasinaudodama savo patirtimi, ji laimės, bet tas, žinoma, nepadės jos santykiams su dukra. Deja, duktė visai negalės suprasti savo motinos "antros vaikystės", o motina labai pasipiktins savo dukterimi, neįvertinančia jos pastangų, "mokant" ją kaip apsieiti su vyrais.

Vyras dažnai bando pakeisti savo darbą, bet daugumoj tie pakeitimai neišeina į gera. Iš tikrųjų, mūsų socialinė santvarka yra palankesnė jaunesniems. Sulaukusiam 40 metų nėra nė 30% galimybės surasti patenkinamą darbą ar pagerinti padėtį, keičiant darbus. Daug darbdavių laiko 35-tuosius amžiaus metus kaip ribą, kurios sulaukusieji naujan darban nebepriimami. Toks nusistatymas labai apsunkina pastarųjų padėtį. Jei toks asmuo apsisprendžia pasilaikyti tą patį darbą, jis gali jaustis tai daras vien dėl to, kad negali gauti geresnį; o jei jis pakeis, jam greičiausiai nepasiseks. Nė vienas pasirinkimas nepadeda jaustis saugiai ir savimi pasitikinčiai. Be to, pakeičiant darbą, gal keistųsi ir socialinis gyvenimas. O tai galėtų dar labiau apsunkinti jį ir jo šeimą.

Nežiūrint šių vidutinio amžiaus problemų sudėtingumo, socialinėje srity vyrai turi mažiau sunkumų už moteris. Jie turi savo darbą, kuris jiems suteikia galimybę atlikti savo specifiską vaidmenį visuomenėje. Tuo tarpu moterys, iki tol buvusios namų šeimininkės ir vaikų augintojos, atsiranda sunkesnėj būklėj. Tuo metu vaikams jų nebe tiek daug reikia, o vėliau jos bus dar mažiau reikalingos. Todėl jos pradeda jaustis praradusios prasmę ir naudingumą kitiems. Dėl to jos gali patirti depresiją, verkimo periodų ir perdėtai skustis savo negalavimais. Daug autorių siūlo moterims tada susirasti koki užsiėmimą ar praplėsti savo socialinį gyvenimą. Tačiau ne visada šiuos patarimus galima įgyvendinti.

**Sekančiam numerį:
KUR VEDYBINIS GYVENIMAS PRASIDEDA...**

RAIDŽIU RINKTINĖS

AMŽINAS ŠEKSPYRO ŽODIS

DR. RIMVYDAS ŠILBAJORIS

ŠEKSPYRO jau niekam šiandien nebereikia pristatyti, nes jo vardas yra įjęs į kiekvienos tautos kasdieninį žodyną ir ten jau pasiliks per amžius. Nėra prasmės jį čia ir aiškinti, nes pora žodžių negali pasakyti to, ko nepasakė šimtai storų tomų.

Mūsų amžiuje, kada žmogaus kalba taip iki neatpažinimo sudarkyta fantastiška mokslininkų terminologija, diktatorių melais ir kvailais reklamų svaichiojimais, mes galime tik padėkoti Šekspyrai už pasitikėjimą žodžiu. Padėkoti mažos tautos vardu, kurios balso jau beveik niekas nebegirdi.

Nes Šekspyras priklausė "ornamentuotos kalbos generacijai;" jis džiaugėsi kalbos stebuklu, tikėjo, kad ji yra tinkamas ir galingas įrankis žmogaus dvasios genijui išreikšti, turėjo drąsos ir talento ją taip vartoti, kad iš tikrųjų žodyje apsireikštų žmogaus dieviškumas.

Kaipo geras aktorius, Šekspyras žinojo, kad kiekvieno žodžio prasmė yra lygiai tiek fiziologinė, kiek ir protinė ar emocinė; kad mūsų judesiai, raumenys, kraujas, temperatūra, viskas dalyvauja ištariamo žodžio prasmėj, kad žodžio morfologija įjungia ir mūsų kūną, kad poeto kalbos gramatikoj reikia linksniuoti ir asmenuoti ne tik žodžių galūnes, bet ir mūsų pačių rankas ir kojas, mūsų pačių galvą ir širdį.

Kaipo didis genijus, Šekspyras suprato, kad žodis savo esme yra nukreiptas į amžinybę, kad jis yra raktas į amžinuosius sieklos namus, kur glūdi visos mūsų paslaptys, visi mūsų troškimai ir nuo kūno ir nuo laiko išlaisvintas gyvenimas. Užtat taip galingai šiandien jo paliktose eilutėse ir skamba, iš tos šalies, iš kurios jau joks keliautojas negrįžta, didysis Šekspyro tylėjimas.

PROF. DR. R. Šilbajoris dėsto rusų kalbą ir literatūrą Ohio Valstybės Universitete (Columbus). Sekančios ištraukos paimtos iš Šviesos-Santaros 1964 m. išleisto Šekspyro "Hamleto" A. Nyka-Niliūno lietuviško vertimo.

HAMLETAS. Nebūkite tačiau nė per daug jaukūs; tegu jūsų pačių nuojauta būna matas ir vadovas: veiksmą derinkite prie žodžio, žodį — prie veiksmo ir, svarbiausia, žiūrėkite, kad neperžengtumėte prigimčiai esmingo nuosaikumo ribos, nesgi visa, kas perdėta, yra priešinga vaidinimo paskirčiai bei tikslui, kurs buvo pradžioje ir dabar tebėr — tarytum veidrodi laikyti priešais gamtą: dorybei parodyti tikruosius jos bruožus, ydai — jos atvaizdą, amžiui ir laiko įsikūnijimui — jų atspindžius bei formas. Tad visa tai, kas perdėta ar nedasakyta, nors ir prajukintų neišmanėlius, suprantančiam apmaudą tesukels; ir tik vieno iš šių pastarųjų nuomonė turėtų jums daugiau reikšti, negu viso teatro pirmųjų. Bet yra aktorių (aš mačiau juos vaidinant ir girdėjau, kaip tūli, juos vertindami, kėlė į padanges), kurie, nevartojant nešvankių išsireiškimų, nemokėjo nei krikščioniškai, nei pagoniškai, nei žmoniškai laikytis ant kojų, nei, pagaliau, kalbėti, tik žargstėsi ir bliovė taip, jog aš ėmiau galvoti, kad koks nors gamtos padienis bus sukūręs žmogų, ir blogai sukūręs, nes taip šlykščiai jie pamėgdžiojo žmoniją.

(III veiksmas, II scena)

H A M L E T A S

O kad tasai perkietas mano kūnas
Sutirptų ir išnyktų kaip rasa!
Ir jeigu Viešpats būtų neuždraudęs
Savižudybės! Dieve, mano Dieve!
Koksai beprasmis, tuščias ir šleikštus
Atrodo šis pasaulis ir jo monai.
Šlykštus! Šlykštus! Tarsi apleistas sodas
Kur vien tik piktžolės augina sėklas.
Ir taip dabar reikėjo atsitikti!
Du mėnesiai — ne, dar nė tiek! — kaip mirė;
Ir koks puikus karalius: šis prieš jį —
Tiktai satyras prieš Hiperioną!
Ir mano motiną mylėjo taip,
Jog vėjui pūsterėt šiurkščiau veidan
nebūtų leidęs. O dangau ir žeme!
Ar prisimint? Ji kybojo prie jo
Taip, lyg nuo soties alkis tedidėtų.
Vos mėnuo — bet geriau neprisimint!
Silpnybe, tavo vardas — moteris! —
Vos mėnuo — korpės dar nesunešiotos,
Kuriam ji mano tėvo kūną sekė,
Tarso Niobė, verkdama, — ir ji
(O Dieve! Net žvėris, kurs neprotauja,
Ir tas ilgiau gedėtų!) ištekejo
Už dėdės, kurs į tėvą panašus
Tik tiek, kiek aš į Herkulį! Vos mėnuo —
Niekingų ašarų aitri druska
Jos užverktas akis dar tebegrauzia —
Ir ištekejo. O skuba gėdinga! —
Taip pulti kraują žagianočiojon lovon!
Ne, nieko gero juk iš to nebus.
Tad plyšk, širdie, bet aš turiu tylėti!

I veiksmas. II scena

HAMLETAS. Tarp mūsų kalbant, ko jūs vis
zujate aplink, tarsi norėdamas suuosti mano
kvapą ir į spąstus įvaryti?

GILDENSTERNAS. O, Prince! Mano atsidavi-
mui perdaug įsidrąsinus, meilė nebemoka man-
dagiai elgtis.

HAMLETAS. Aš to gerai nesuprantu. — Ar ne-
norėtumėte pagroti šiuo vamzdžiu?

GILDENSTERNAS. Kad aš nemoku, Prince.

HAMLETAS. Prašau.

GILDENSTERNAS. Patikėkite manim — ne-
moku.

HAMLETAS. Aš jus maldauju.

GILDENSTERNAS. Nemoku nė paimti, Prince.

HAMLETAS. Tai yra taip pat lengva, kaip ir
meluoti. Spaudykite pirštais ir nykščiu šias
skylutes, pūskite per burną, o jinai prabils iš-
kalbingiausia muzika. Žiūrėkite, štai čia vožtu-
vėliai.

GILDENSTERNAS. Bet aš nemokėčiau išgauti
nė vienos darnesnės gaidos. Visai nemoku.

HAMLETAS. Tad žiūrėkite, koku niekingu
daiktu jūs mane laikote! Jūs norėtumėte groti
manimi; jūs tariatės žiną mano vožtuvėlius; jūs
norėtumėte mano paslapties širdį išrauti ir iš-
bandyti mane nuo žemiausių iki aukščiausių
gaidų. Daug muzikos yra čionai; tasai mažytis
instrumentas turi puikų balsą, o vis dėlto jūs
nepajėgiate priversti jo prabilti. Tegriebia ne-
labasis! Nejaugi jūs manote, kad manimi groti
lengviau, negu šiuo vamzdžiu? Vadinkite ma-
ne koku tik norite instrumentu, bet groti vis-
tiek negalėsite.

III veiksmas, II scena

NEPAVYKĘS BANDYMAS

PETRAS PAKALNIS

Kai bolševikai pagrobė Rusijos valdžią ir apsisprendė įvesti komunistinę ekonomijos santvarką, Leninas prisipažino vienam savo draugui, kad toji santvarka bus pats didžiausias bandymas. Tokio eksperimento, jo nuomone, žmonija dar niekada nebuvo mačiusi.

LENINO PASTANGOS

Nors Leninas negalėjo pramatyti, kuo tas bandymas pasibaigs, bet, akylai tikėdamas Markso teorija, nuo pirmųjų valdymo dienų pradėjo valstybinti pramonę ir prekybą, o ūkininkus privertė parduoti savo produktus valdžios agentams nustatytomis kainomis.

Kol tęsėsi pilietinis karas prieš Kolčiaką, Denikiną ir Vrangelį, tol ūkininkai ir darbininkai kantriai neša komunistų jungą, bet kai karas pasibaigė, ūkininkai pradėjo maištauti. Leninas, nenorėdamas prarasti ūkininkų simpatijų ir būdamas garbingas žmogus, dešimtame komunistų partijos kongrese pasiūlė įvesti naują ekonominę politiką, vadinamą NEP. Pagal jo planą didelė suvalstybintos pramonės ir prekybos dalis turėjo pereiti į privačias rankas, o ūkininkai, sumokėję žemės mokesčius, galėjo laisvai parduoti savo produktus rinkoje. NEP buvo įvesta 1921 metais.

STALINO PENKMEČIU PLANAI

1924 metų pradžioje Leninas numirė ir žymesniųjų komunistų tarpe prasidėjo rungtinės dėl vyriausios valdžios.

Tas rungtynes laimėjo Stalinas, išstremdamas ar sušaudydamas kai kuriuos Lenino bendradarbius, o kitus pavergdamas savo valiai. Kai Stalinas pasijuto esąs tvirtas ir galįs policijos, šnipų ir kariuomenės pagalba valdyti visą kraštą, tuokart 1928 m. pabaigoje jis paskelbė 5 metų ekonomijos planą, pirmąją petiletką. Panašų planą jau buvo sugalvojęs ir Leninas, bet ankstyva mirtis neleido jam to plano pradėti. Pagal Stalino planą ūkininkai turėjo būti suvaryti į kolchozus, o pramonė ir prekyba vėl privatizuojama. Be to, pramonė turėjo būti taip išplėsta, kad ji galėtų prilygti bent Vakarų Europai. Finansų pramonės praplėtimui Stalinas tikėjosi gauti tuojuo pakėlus žemės mokesčius, iš degtinės monopolio, iš prekybos su užsieniu, kuri ir NEP laikais buvo valdžios rankose, ir likviduodamas pasiturinčius ūkininkus, pirklius ir pramoninkus. NEP laikais pramonė, prekyba ir žemės ūkis buvo gerokai atsigavę ir Stalinas tikėjosi, kad, pagriebęs tą riebų kasnį, galės įvykdyti savo petiletką.

Pirmasis 5 metų planas pradėtas vykdyti 1929 metais be jokio pasigailėjimo ir be skrupulų. Sušaudęs kelis tūkstančius ūkininkų ir sukišęs 2,500,000 žmonių į darbo stovyklas, Stalinas pravedė savo valią ir įvedė raudonąją baudžiavą. Bet jau 1931 metais jis pabaigė visas iš ūkininkų, pramoninkų ir prekybininkų atimtas santaupas. Tuokart

KAIP IR KODĖL
SOVIETŲ SĄJUNGOS
VIDAUS EKONOMIJA
KEIČIAMA

Stalinas ėmėsi kitų drastiškų priemonių: jis įvedė labai šykščias maisto, drabužių, batų ir panašių prekių korteles, tarsi Rusijoje būtų karo stovis. Kas atliko nuo skurdaus rusų pragyvenimo, tą Stalinas žemomis kainomis parduodavo užsienyje. Tuo saktu triuku Stalinas norėjo įsigyti užsienio valiutos ir sugriauti kai kurias kapitalistinių kraštų pramonės ir žemės ūkio šakas. Bet Anglija, Belgija ir Prancūzija nuo šio Stalino planuoto smukdymo apsigynė ir laisvasis pasaulis pradėjo suprasti tikrą komunizmo veidą. Vykdamas pirmąją petiletką toliau, Rusijoje taip nukrito pragyvenimo lygis, kad 1932-1933 metais rusai pergyveno badą.

Pabūgęs bado, užsienio spaudos kritikos ir Anglijos, Belgijos bei Prancūzijos vyriausybės reakcijos, Stalinas pristabdė petiletką ir pradėjo kaltinti ne save, bet tuos, kurie jo planą neva perdaug uoliai vykdė. 1935 m. jis leido kiekvienam ūkininkui turėti daržą, kad žmonės, dirbdami kolchozuose, nemirtų badu. Bet jis pats savo patogumui turėjo 5 vilas, 25 prabangius limuzinus ir gyveno, kaip koks karalius. Partijos vadams ir aukštiems karininkams buvo įsteigtos atskiros krautuvės, kuriose nieko netrūko net karo metais.

KRUŠČIOVUI ATSIVĖRĖ AKYS

Po Stalino mirties vėl užvirė kova dėl vyriausios valdžios, kurią, kaip atsimename, laimėjo Nikita Kruščiovas, tas pats ištikimas Stalino tarnas, kuris savo laiku likvidavo tūkstančius Ukrainos ūkininkų. Kruščiovas, pasmerkęs Staliną už žiaurumą, gerokai atleido diktatūros įtampą, bet nekeitė nei užsienio politikos, nei ekonominės sistemos. Jis,

kaip Leninas ir Stalinas, norėjo pavyti ir pralenkti laisvojo pasaulio pramonę bei žemės ūkį ir parodyti visiems komunizmo sistemos pranašumą. Bet visi bandymai, partijos šūkliai ir organizacinės struktūros nedavė norimų rezultatų, ir Rusija pasijuto atsilikusi ne tik nuo Vakarų Europos ar Amerikos, bet taip pat net nuo kai kurių savo satelitų.

Atrodo, kad Kruščiovas, važinėdamas po užsienį, pradėjo suprasti, kur yra komunistinės sistemos klaida, bet neturėjo drąsos radikaliai keisti savo sistemą. Keisdamas sistemą, jis turėjo atsižadėti komunistinių principų ir grįžti prie privačios nuosavybės institucijos bent žemės ūkyje, kuris serga chronišku nepajėgumu jau 47 metus. Juk niekam nėra paslaptis, kad Rusijos ūkio darbininkai didesniąją dalimi pragyvena iš 1 margo (akro) sklypelių, kurie, nors sudaro tik 3% visos dirbamos žemės, duoda 50% mėsos ir pieno, 60% bulvių ir 80% kiaušinių. Padidinus tuos sklypelius du ar tris kartus, pakiltų ūkio produktų kiekybė ir neberekėtų skųstis, kad trūksta mėsos, pieno, sviesto ir kitų būtinų produktų. Jugoslavijos ir Lenkijos pavyzdys, kur 85% dirbamos žemės palikta privačiose rankose, aiškiai kalba už privačios nuosavybės palikimą, bet Kruščiovas, nutaręs trauktis atgal, pasirinko kitą, mažiau į akis krintantį kelią.

MARKSO TEORIJŲ ATSISAKOMA

Prieš porą metų Charkovo profesorius Jevsey Liebermann pasiūlė įvesti pelno motyvą kaip vienintelį pramonės organizavimo ir tvarkymo pagrindą. Ne centralinė valdžia turėtų diktuoti, ką, kaip, kiek ir kada reikia pagaminti, bet įmonių direkcija. Įmonių

pelną reikėtų padalinti darbininkams arba, reikalui esant, gerinti produkcijos procesą. Tuokart ir įmonių direkcija, ir patys darbininkai turės tikrą paskatinimą dirbti daugiau ir geriau.

Prof. Liebermann pasiūlymas buvo plačiai diskutuojamas ir 1964 m. pradžioje išbandytas 2 audinių (tekstilės) fabrikuose Maskvoje ir Gorky mieste. Tas bandymas taip pavyko, jog spalio mėnesio pradžioje buvo duotas leidimas Liebermann planą pritaikyti vienam trečdaliui visų įmonių, gaminančių smulkias prekes kasdieniam vartojimui.

Dabar naujieji Rusijos valdytojai Brežnevas ir Kosyginas tą planą taiko jau ir sunkiajai pramonei. Pagal Izvestijos laikraštį (1964 m. gruodžio 25 d.), nuo šių metų pradžios Liebermann planas bus bandomas Lvovo mieste 4 įmonėse, kuriose gaminamos sunkios pakrovimo mašinos, audiniai, televizijos aparatai, ir vienoje anglių kasykloje.

Šių metų sausio mėnesį pranešta, kad apie 400 Rusijos fabrių, gaminančių prekes vartotojams, o taip pat visa eilė žaliavas perdirbančių įmonių tuoj pradės veikti pagal Liebermann planą, kurį Maskva vis dar bando aiškinti kaip nekapitalistinį.

Pasižiūrėjus arčiau į Liebermann planą, yra aišku ir nespecialistui, kad jame yra du kapitalistinės sistemos elementai, būtent, pelnas ir privati iniciatyva. Taigi, po nepavykusio komunistų bandymo, pradėto Rusijoje 1917 metais, dabar aišku ir komunistams, kad, norint pažengti ekonominiame gyvenime, reikia atsisakyti Markso teorijų. Socialistai marksizmo išsižadėjo jau seniai, o komunistai jį laidoja lėtai, apdairiai ir atsargiai.

GAILESTINGUMO DARBAI

ALFONSAS GRAUSLYS

Kaip religinio įsitikinimo stiprumą patvirtina tikinčiojo gyvenimas, taip ir artimo meilė, toji religijos palydovė, pasireiškia gailestingumo darbais. Per šiuos ištikus metus nagrinėsime tos artimo meilės veiklumą, kuris pasireiškia septyniais kūno ir septyniais sielos gailestingumo darbais.

ŠIO KLAUSIMO SVARBA

Kodėl prie šios temos ilgiau sustosime? Tai ne vien dėl to, kad Dievas ir artimo meilė yra labiausiai pabrėžiamas Kristaus įstatymas ir kad artimo meilė yra Jo sekėjų tikriausia žymė, bet dar ir dėl to, kad krikščionio gailestingas veiklumas gali įtikinamiausiai ir sėkmingiausiai prisidėti prie Kristaus mokslo plitimo ir pamylimo net ir tenai, kur žmonės yra nuteikti prieš jį.

Anapus geležinės uždangos

Prieš akis turime ir priešreliginę gyvenimo tikrovę anapus geležinės uždangos. Ten krikščionybė marinama, nes jai neleidžiama plisti ir viešai pasireikšti. Priešiškose sąlygose ji turi virsti nežinoma, negirdima ir nejaučiama gyvenime. Kiekvienai jos įtakai yra užkirstas kelias. Šmeižiama ji neturi teisės nei gintis, nei protestuoti, nei teisybės ieškoti. Tokia visiško be-teisiškumo padėtis ten vadinama „sažinės laisvė“. Kada tikintiesiems ten draudžiama net gera organizuotai daryti, tada belieka tik viena krikš-

čionybės skelbimo ir jos plitimo galimybė — tai atskirų tikinčiųjų pavieniams žmonėms rodomas artimo meilės įkvėptas gerumas, gailestingumas, patarnavimo dvasia ir kt.

Šitaip pristatomas reikalas nėra neatitinkanti tikrovė svajonė. Tik prisiminkime pirmuosius krikščionybės amžius. Juk pagonys labiausiai susidomėjo krikščionimis, pamatę pas juos savitarpę meilę, kurios pas save nebuvo patyrę: „Žiūrėkite, kaip jie mylisi!“ — kalbėjo jie tarpusavy. Po to ne vienam jų turėjo kilti klausimas: kodėl krikščionys taip nuo jų skiriasi ir kas juos tokius padarė?

Kai už geležinės uždangos krikščionybei neleidžiama laisvai kvėpuoti, tai tik paskiri jos nariai tegali gyvai reikštis, gera darydami vieni kitiems ir visiems tiems, kuriuos sutinka. Tokios konkrečios meilės dvasios jokie religijos priešai negali uždrausti nei jos sukontroliuoti, o pagaliau ir patys priešai, asmeniškai susidurdami su tokiais tikinčiais, iš dalies nuginkluojami. Kai prieš esamą priešų ugdomą neapykantą atsistos tikinčiųjų meilė, tada ir neapykantos apakinti, tuodu jausmu sugretinę, pamatys, kur juoda ir kur balta, ir šis matomas skirtumas bent dalį jų vers susimąstyti ir tų gerų žmonių įsitikinimais susidomėti. Kaip pirmųjų amžių krikščionys nugalėjo pagonybę įsitikinimų tvirtumu ir iš jų trykstančia meile, taip ir šiandien nėra

kito krikščionybę apginančio ginklo, kaip tik meilė.

Kad artimo meilė daro įtakos tiems, kurie mylimi, tai, patyrimu remdamies, tvirtina ir tikintieji, ir netikintieji. Jauni katalikai darbininkai Prancūzijoje, vadinami žosistais, yra įsitikinę, kad, kur pareiškia meilė, ten Dievas praeina. Anot jų vieno dvasios vado, „kur mes esame su meile, ten, labiau negu mes, Kristus yra ir veikia“. O ir netikinčiųjų atstovas rašytojas A. Huxley mano, kad, „jei žmogus turėtų daug meilės ir gerumo, tada jis galėtų tikrai susilaukti tam tikro atgarsio beveik iš kiekvieno, su kuriuo susidurtų, ir tai nežiūrint to, koks tai žmogus bebūtų“.

Jei krikščionys tikrai sukurtų meilės bendruomenę, tai visi į ją teiktųsi, niekas nenorėtų iš jos pasišalinti. Gi „bedievybė auga kaip tik tiek, kiek pas krikščionis dieviškoji artimo meilės jėga krinta“ (G. Bernanos). Kaip normalūs žmonės, tik meilės vedini, sukuria šeimą ir duoda pradžią naujai gyvybei, taip ir dvasinė gyvybė perteikiama meilės įtakoje. Tik sielose tų, kuriuos mylime, gali gimti aukštesnio dvasinio gyvenimo užuomazga, ilgesys...

Vakarų pasauly

Ir Vakarų pasaulyje yra daug kraštų, kurie krikščioniški tik iš vardo ir kur krikščioniškosios meilės tiek maža, kad žmonės gali ramiai žiūrėti į ten esantį socialinį neteis-

gumą, nedarydami skubių ir radikalių reformų. Čia ypač prisimenama Pietų ir Centrinės Amerikos kraštus. Beveik visi tie kraštai slegiami didžiausios nelygybės, nes tik vienas kitas gyventojų nuosimtis valdo tų kraštų žemės didžiąją dalį. Neturtingieji, sudarydami krašto gyventojų daugumą, gyvena skurdžiose sąlygose. Socialiniai sąmoningų katalikų labai nedaug ir jie beveik neturi įtakos į visuomeninį viešąjį gyvenimą.

Nenuostabu, kad pagal Lotynų Amerikos vyskupų davinį tik 3,5% vyrų ir 9,5% moterų praktikuoja religiją; tik 20-30% vaikų lanko religines pamokas; tik 1,8% mirštančiųjų priima paskutinius sakramentus. Lotynų Amerikoje gyvena į pasaulio katalikų, o jie turi vos $\frac{1}{11}$ pasaulio katalikų... Jei tenai katalikai būtų meilės bendruomenė ir tos meilės vardan reikalautų teisingų reformų, tada ten taip liūdnei neatrodytų katalikybės stovis.

REIKIA TEISINGUMO

Šia proga mes norime pabrėžti, kad visuomeninių santykių pagydimui vien artimo meilės neužtenka, nes visada bus daug tokių turtingųjų, kurių meilė nepalies, jų geriems darbams neišjudins ir nieko radikaliai nepakeis. Jei mes tik artimo meilę ugdytume ir pamirštume, kad Kristus liepė „alkti ir trokšti teisybės“, mes pasidarytume panašūs tiems,

kurie vien lopo skurdų žmonijos rūbą ir nebando jį naujai iš naujos medžiagos siūti. Vien tik lopymais amžinai neišsiversime, nes ateis laikas, kad rūbai bus tiek sunėšioti, kad drauge su lopais nukris. Reikia tad siekti pilnos meilės, taigi ir teisingumo, nes niekada visų žaizdų vien meile ne-

pagydytume, nes dauguma tos meilės neturės ir todėl visada reikės teisingumo, kurs vers nemylinčius į artimo reikalus atsižvelgti. Štai kodėl ir žinomas šiame krašte skaitlingų knygų autorius trapistas Thomas Merton savo knygoje „Life and Holiness“ įspėja ne-suprasti artimo meilės per

**Alkaną papenėti.
Trokštantį pagirdyti.
Nuogą apdengti.
Pakeleivį į namus priimti.
Kalinį sušelpiti.
Ligonį aplankyti.
Numirėlį palaidoti.

Nemokantį pamokyti.
Abejojančiam patarti.
Nuliūdusį paguosti.
Pikta darantį sudrausti.
Įžeidimus atleisti.
Nuoskaudas nukęsti.
Melstis už gyvus ir mirusius.**

PAIMK TIK MANO ŽODŽIUS...

TUŠČIAŽODŽIAUJANČIO „MALDA“

*Viešpatie, gražink man ramybę!
Tu žinai: žmogus negali gyventi įtampoje,
Jo širdžiai reikia poilsio.
Viešpatie, aš esu pavargęs.*

*Dieve, aš Tave garbinau kalbomis
Ir pasauli gelbėjau rezoliucijomis.
Mano gomurys išdžiūvo nuo didelių žodžių
Ir akys pavargo nuo posėdžių dūmų.*

*Paimk mano žodžius, Viešpatie,
Bet mane palik ramybėje.*

siaurai, nes, anot jo, “nėra meilės be teisingumo”. Skyriuje “Meilė socialiniu atžvilgiu” jis stropiai pasisako už teisingumo pareigą, kuri kyla iš pilnai ir subrendusiai su-
prastos artimo meilės. Galvodami tad apie tokią pilną artimo meilę, turėtume maldauti: “Lai Dievas duoda savo Bažnyčiai meilės. Nėra širdies, kurios negalėtų Bažnyčiai meilę pasiekti... Galima pasipriešinti malonei, protui, bet kas atsilaikys prieš meilę?” (Lacordaire).

“BUKITE GAILESTINGI”

Kaip jau iš šio straipsnio pradžios aiškėja, šioje straipsnių serijoje mes liesime, tik tą artimo meilės dalį, kurią gali praktikuoti kiekvienas krikščionis asmeniškai. Teisingumą platesniu mastu vykdyti, reformas daryti, tai nėra pavienių eilinių tikinčiųjų uždavinys. Mes čia norime kalbėti tik apie tokį apaštalavimą, kuris galimas visur, taigi ir ten, kur jis viešai negali pasireikšti. Mes čia ir nagrinėsime, kaip tokią artimo meilę praktiškai vykdyti. Šio įžanginio straipsnio pabaigoje išsiaiškinsime, ką tai reiškia “būti gailestingu” ir kokios nuotaikos reikalingos tokiam gailestingumui vykdyti.

“Gailestingas yra tas, kuris svetimą kančią paverčia sava kančia” (J. F. Goerres). Tai šių laikų žymios vokiečių katalikų teologės vykusios gailestingumo sąvoka. Tą sąvoką praplėsdami, galime pridėti, kad gailestingas yra ir tas, kuris kiekvieną svetimą rūpestį paverčia savu, kuris nesijaučia ramus, kai aplink tiek daug nelaimių, sergančių, dvasiniai prislėgtų, skurdžiai gyvenančių ir skriaudžiamų. Gailėtis — tai jau pradėti my-

lėti, tai dvasiniai sustoti prie kenčiančio ir prie jo pasilenkti.

Artimo gailestis — tai būti jo žinioje, kai jam reikia patarnavimo, kurio jis pats negali atlikti. Šitokios nuotaikos buvo šv. Elzbieta, apie kurią minėtoji vokiečių teologė rašė, kad ji turėjo genialią širdį, negirdėta jėga atsidadusia artimui. Tad gailestingai artimo meilei reikia širdies, nes beširdžiams gailestingumo darbai — tai nesuprantama kalba. Tokią patarnavimo nuotaką gailestingos širdies įtakoje turėjo ir lenkų labdarybės apaštalas Brolis Albertas (1916), kuris šitaip yra pasakęs: “Turime būti geri kaip duona. Viešpats tapo duona ir mes turime virsti kitiems duona”.

Patarnauti vienas kitam, teikiant kitam tai, ką mes turime, o jis neturi, galima įvairiais būdais. Tuos būdus kiekvienam padiktuoja jo gera širdis. Tačiau neturime manyti, kad tik tie yra neturtinigi, kurie pinigų neturi, kad patarnauti tegali vien pasiturintieji. “Stebėkite, kuriuo atžvilgiu kitas yra neturtingas. Gal tu kaip tik esi turtingas tu, kuo kitas yra beturtis ir kuo tu gali jam patarnauti” (šv. Augustinas). Taip, pavyzdžiui, artimas yra labai negyvenimiškas, nesusigaudo gyvenimo padėtyje, o kitas turi daug gyvenimiško patyrimo — tad jis gali anam duoti patarimą iš savo patirties turtingumo.

Patarnauti vienas kitam — tai vienas kitam gyvenimą lengvinti, padėti sunkenybių, nemalonumų ir kančių išvengti. Kaip nemylintieji tampa vienas kitam našta, taip besimylintieji, perkelta prasme, vienas kitą neša.

Kiekvienam tokiame artimo

meilės darbui reikia save pamiršti, nes be to meilė neįmanoma, reikia save aukoti, nes kitaip negalėsime kitiems pasiaukoti.

KETURIOLIKA RAKTŲ

Septyni gailestingumo darbai kūnui, būtent, alkaną papenėti, trokštantį pagirdyti, nuogą apdengti, pakeleivį į namus priimti, kalinį sušelpiti, ligonį aplankyti ir numirėli palaidoti, o taip pat ir septyni gailestingumo darbai sielai, kaip nemokantį pamokyti, abejojančiam patarti, nuliūdusį paguosti, pikta darantį sudrausti, įžeidimus atleisti, nuoskaudas nukęsti ir melstis už gyvus ir mirusius — tai 14 meilės raktų į žmogaus širdį. Juk kenčianti siela — tai atvira siela, ar bent tokia, kurios duris kiekvienas gali su meilės raktu atidaryti. Jei tokiais kančios atvejais kuris tikintysis su vienu iš tų meilės raktų ateina, jis tas duris atidaro ir tada siela nesunkiai įtiki į tą tiesą, kuri šiam ateinančiam tą raktą į rankas įdavė, nes ir karti tiesa pasidaro patraukli, kai ji apsivelka meilės rūbu.

Visi gailestingumo darbai — tai paguodos šaltiniai, visi jie liūdesį ramina, o guosti — tai religijos uždavinys. Ir šiaip vienišas žmogus skausmo valandoje yra dar vienišesnis. Kai septynių gailestingumo kūnui ir sielai paskatinimų sužadintas kas nors pas jį ateina, tada jis pasijunta mažiau vienišas ir tą atėjimą išgyvena kaip saulės pasirodymą. O ir tie gailestingumo vykdomi darbai juos vykdančio meilę vis labiau ugdo, nes “artimo meilė be maisto turi mirti, o tas maistas, tai geri darbai” (Ozanam).

Tėvams vaikus reikia prižiūrėti — ne leisti jiems daryti, kas tik jiems patinka, bet juos vesti, pamokant, paaiškinant, pataisant, perspėjant ir, jiems nusikaltus, nubaudžiant. Tik kartais patys tė-

vai pasijunta, kad iš jų globos dingo rūpestingos meilės šiluma, be kurios priežiūra tampa tik komandavimu. Laimingi jie ir jų vaikai, jei jie tada atranda laiko susimąstyti

PRIE MAŽOJO SŪNAUS LOVOS

Klausyk, Sūnau:

Aš sakau tai dabar tau, kai jau esi užmigęs, — mažas kumštelis pabruktas po skruosteliu, geltonos garbanėlės išsidraikiusios ant drėgnos kaktelės.

Aš tik dabar vogčiomis įslinkau į tavo kambarėli vienas. Vos keletą minučių prieš tai, kai aš sėdėjau skaitydamas laikraštį, karšta gelianti mintis nusmelkė mane. Aš negaliu pasipriešinti jai. Kaip nusikaltėlis aš atėjau prie tavo lovelės.

Apie šiuos dalykus aš mąstau dabar, sūnau: Aš esu kryžius. Niūktelėjau tave šį rytą, kai rengeisi į mokyklą, nes tu tik brūkštelėjai rankšluosčiu per savo veidą.

Aš tau prikašiojau, kad nenusivalei savo batų. Piktai pasišaukiau tave, radęs keletą tavo daiktelių mėtantį ant grindų.

Valgant pusryčius aš ir vėl suradau tavo nusikaltimų. Tu išpylei arbata. Pasirėmėi alkūnėmis stala. Per storai tepei viestu duoną.

Kai tu lauke žaidei, o ašėjau prie automobilio važiuoti, tu atsiskakai, pamojavai savo mažą rankutę ir šūktelėjai: “Sudieu, Tėti!” O aš dėbtelėjau į tave ir atsakiau: “Nesusiūkprink, stovėk tiesiai!”

Vėlai po pietų ir vėl viskas prasidėjo iš naujo. Grįždamas namo, pamačiau tave, atsišlaupusį ant žemės, beždžiantį sviedinukais. Pastebėjau skylėtas tavo kojines. Aš pažeminau tave prieš visus tavo draugus, įsakydamas tau tuoj pat žingsniuoti prieš mane į kambarį.

“Kojinės yra brangios — jei tu pats turėtum jas pirktis, būtum atsargesnis”. Įsivaizduok, sūnau, tai sako tėvas. Kokia paika logika!

Ar tu prisimeni vėliau, kai aš skaičiau savo darbo kambarėje, tu įėjai nedrąsiai, nusikaltusio žvilgsniu akyse? Kai pažvelgiau į tave pro laikraštį, nekantrus, kad mane trukdai, tu nedrąsai pasitraukti nuo durų. “Ko dabar reikia?” suniurnėjau.

Tu nieko neatsakei, tik,

greit pribėgęs prie manęs, apsikabinai mano kaklą ir pabučiausiai mane vieną, ir antrą, ir trečią kartą, o tavo mažų rankyčių švelnus spustelėjimas priminė man, kokią nuostabią gėlę Dievas pasodino tavo širdyje, kuri ir apleista nenuvysta. Po to tu išėjai ir nuskubėjai laiptais žemyn.

Taip, Sūnau, netrukus po to laikraštis išslinko man iš rankų ir baisiai nemaloni baimė apėmė mane. Staiga aš pamačiau savo begalinę savimeilę, ir man net negera pasidarė.

Ką įprotis padarė iš manęs? Įpratau išmėtinėti, ieškoti priekabių, amžinai bartis, — ir visa tai yra atpildas tau, mano mažajam berniukui.

Tai ne dėl to, kad tavęs nemylėčiau, tik aš per daug iš tavęs mažo reikalauju. Aš matuoju tave savo amžiaus matu. Sūnau, atsiprašau... Aš bandysiu suvaldyti savo nekantrumą, nervingumą, blogą nuotaiką ir atgaivinsiu savo meilę tau.

**Sulietuvino
Valerija Kundrotienė**

ŽODIS IR VEIKSMAS

STASYS YLA

TATANT vieną lietuvių koplyčią, pirmiausia buvo pakviesti žemės kasėjai. Vienas iš jų, valdęs didelę kasamąją mašiną, kartą priėjo prie ten besimaišančio kunigo ir paklausė: "Sakykit, ką ir kaip reikia daryti, norint pereiti į katalikų Bažnyčią?" — "Kodėl?" — "Priklausiau vienai sektantų bažnyčiai, perėjau su žmona į antrą. Bet kai mudu užeiname į katalikų bažnyčias, pajuntame kažką kita. Mūsų — labai šaltos".

Iš tikro, negalime nepajusti to, kas yra mūsų bažnyčių altoriuose. Net mes, kurie taip dažnai savo bažnyčias lankome, kiekvieną kartą esame pagauti rimties, pagarbos, šilumos — akivaizdoje to, kas yra mūsų Dievo namuose. Bet kai mes tai jaučiame, mes, kurie gimėme ir išaugome katalikais, kas nors galėtų sakyti jums tai įtaigota, jums šis jausmas primestas. Su tuo mes niekad nenorėtume sutikti, nes mums atrodo, kad tai pats savaimingiausias ir gal sąmoningiausias mūsų jautimas ir nusiteikimas. Bet kodėl tą patį jaučia kitatikiai? Juk jiems nieks neįtaigojo iš mažens, o jie šį jausmą tuoj atranda, kai tik atsiduria mūsų altorių akivaizdoje.

Apie Švenčiausiąjį yra pasakyta iškalbingiausių ir labiausiai įkvėptų žodžių. Bet jie nepakartojami tuo pačiu įkvėpimu ir iškalbingumu. Kiekvienas naujas kalbėtojas labai nedrąsiai imasi savo uždavinio. Kodėl? Jis lyg bijosi pasakyti permaža, arba sumažinti, sumenkinti savo netobulais žodžiais tą paslaptį, kuri žmonių širdyse išgyvenama nepalyginamu jautrumu ir gilumu. Argi žmogiška kalba gali išsakyti Dievą?

Bet ar užtenka išgyvenimo? Ar išgyvenamas ir pajaučiamas jausmas neieško žodžių, ar jis neklausia, kaip anas koplyčios pamatų kasėjas: ką ir kaip daryti? Taip ir mes, savo bendrą, nors ir giliausią jausmą, bandome išsiaiškinti mintimi ir žodžiu.

Mums reikia žodžių atskleisti paslaptims, prie jų dar labiau priartėti, nors ties jomis ir stingsta mūsų žodžiai, ypač mūsų — kalbėtojų. Kas yra ta paslaptis, apie kurią turėtume tiesiai kalbėti? Kas yra pats Dievas savo paslaptin-gume? Ar Jis nėra Žodis — keleriopas Žodis: kuriantis, apsireiškiantis, įsikū-nijęs, įsiesybines?

Pasaulis buvo sukurtas kuriančiuoju "fiat — tebūna!" Tas "fiat" — žodis su-kūrė pasaulio būtis, jų formas, įkvėpė gyvybę ir dvasią. Kuriantis žodis įkvė-pė Šv. Raštą — dievišką išmintį, dievišką valią. Įkvėptieji žodžiai atskleidė amžinąjį Žodį, praskleidė Jo būtį. Jo esmę. Ir kai amžinasis Žodis turėjo tapti kūnu, buvo pavartotas klausimas žodžiu ir lauktas atsakymas žodžiu. Ir šis žodis buvo "fiat" — tebūnie — tas pats, kuriuo Dievas kūrė pasaulį. Amžinojo Žodžio įsikūnijimas priklausė nuo žmogiškojo Marijos žodžio, kartu ir valios. Pagaliau eucharistinė paslaptis, tas Dievo-Žmogaus persiesminimas duonos pavidaluose, įvyko ne kitu būdu, kaip tik tariant žodžius: "Tai yra mano kū-nas!" Pradžioje buvo Dievas ir Dievas buvo Žodis. Žodis tapo kūnu ir persies-mino duonos pavidaluose.

Tęsinys 65 puslapyje

PĒDSAKAI SNIEGE —

žingsnių, rogių ...

... ir saulės spinduliu.

Žodis kuria pasaulį iš nieko. Žodis tą pasaulį nušviečia sava išmintimi. Žodis atnaujiną pasaulį savo įsikūnijusiu krauju. Žodis keičia pasaulio esmę. Dievas-Žodis ir Dievo žodis yra kuriantis, šviečiantis, atnaujinantis, perkeičiantis. Dievo žodis tobulas, nors nepaprastai taupus, kaip tas dviskiemenis "fiat!" Pas Dievą viskas yra daroje — žodį seka veiksmas.

Ne toks yra mūsų žodis. Mūsiškis neišvengiamai pergausus ir dažnai, labai dažnai netobulas. Jį mums reikia taupyti ir tobulinti. Mūsų žodis, pats vienas nekuria veiksmo, ir mums reikia jį paversti veiksmu.

Dievo žodis yra vienas, nes Žodis yra Dievas, o Dievas yra vienas. Ir Jo paslaptys, kurias mes pažįstame kaip atskiras, iš tikrųjų, yra viena paslaptis. Tik dėl mūsų ribotumo ir nepajėgumo visko apimti vienu metu. Dievas turėjo mums save atskleisti dalimis ir laipsniškai. Dalimis ir tik laipsniškai Dievas įeina ir į mūsų asmenišką gyvenimą. Mes negalime pasiekti visumos iš karto, bet mes jaučiame reikalą to siekti. Siekti visumos ir darnos — pagal Dievo modelį, kad būtume tobuli, kaip tobulas yra dangaus Tėvas.

Jausmas mus veda ir kreipia į Tėvą, o žodis ir veiksmas mus riša su Juo. Eucharistinė Mišių auka — ta aukščiausia ryšio viršūnė — yra žodis ir veiksmas kartu. Sakramentai — tie kūnu tapusio žodžio palikti ryšio būdai — yra įpavidalinti žodžiu ir veiksmu kartu.

Kaip Dievo "fiat" buvo žodis ir jis tapo pasauliu, o Marijos žodį "fiat" sekė įsikūnijimas; kaip Kristaus "tai yra mano kūnas" buvo žodžiai ir persiesminimo faktas, taip ir mūsų santykiyje su Dievu reikia mūsų žodžių, kurie reikštų mūsų valią. Ir, tur būt, nėra tobulesnio žodžio ir labiausiai taupaus, kaip tas "fiat-tebūna!"

Atkreipiame dėmesį į šią taupiausią ir bendrinę formą. Dievas ją vartoja. Kristus savo maldoje "Tėve mūsų" ją nurodo: Teesie, tebūna, teateina. Jis išjungia asmenišką formą arba, jeigu jos reikia, vartoja daugiskaitoj. Tai yra kuriančio ar atnaujinančio žodžio forma, kurią ir liturgijoje taip dažnai randame. pvz., "tebūna jam garbė", "garbė Dievui", "šlovė ir gyrius mūsų Dievui!".

Mūsų jausmas ir išgyvenimas visada yra asmeniškasis. Žodis tą išgyvenimą ir jausmą objektyvuoja, apibendrina. Mūsų tobulumui reikia tolti nuo asmeniškumo, nuo to mus siaurinančio būdo bendrauti su Dievu. Asmeniškumas savaime mumyse yra gilus, net pergilus. Jis mus uždaro tik mumyse arba Dievą lenkia tik sau.

Tebūna Tavo valia, Viešpatie! Teateina Tavo karalystė! — Kaip, koku būdu, koku laiku, ak, argi tai mūsų reikalas? Tavo, Viešpatie, valia! Tebūna mūsų keliai pašventinti, mūsų darbai pakilninti, mūsų mintys Tau priartintos! Tebūna Viešpatie!

Ar tai nereikia giliausią pavidalą pačiam Dievui viso to, kas turi įvykti. Taip! Tai reiškia plačiausį pasitikėjimą Juo. Tačiau tebūna ir mūsų valios išreiškimas, ir mūsų ryžtas. Tebūna Dievo ir mūsų valios susiderinimas viename žodyje. Kristus norėjo, kad būtume viena su Juo ir su mūsų dangiškuoju Tėvu.

GEDIMINAS KIJAUŠKAS, S. J.

SUSIDRAUGAUJANT

Jaunam žmogui yra natūralu susidraugauti. Vos pradėjus tyrinėti pasaulį už šeimos ar mokyklos ribų, pats tyrinėjimas tau buvo daug įdomesnis kompanijoje — drauge su kitais. Šiandien į kitų tarpą tave veda tie patys interesai, problemos, panašūs užsiėmimai bei veikimas. Tavo draugų ratelis šia prasme atsiskiria vien nuo pažįstamų ar svetimųjų. Kartais atrodo, kad draugai yra artimesni negu savos šeimos nariai.

TIKRA DRAUGYSTĖ

Yra įvairių draugysčių. Vienos greitai prabėga, kitos pasilieka visą gyvenimą. Bet patį „draugystės“ žodį būtų neįteisinga vartoti be atodairos. Vien tik susipažinimas nėra dar draugystė, lygiai kaip ir susibūrę žaidėjai sporto aikštėje ar tos pačios klasės mokiniai dar nereiškia, kad jie draugai. „Populiarumas“ taip pat nieko bendro neturi su tikra draugyste. Vienas geras draugas jau yra laimės dalykas. Žinoma, galima turėti du ar tris, net keletą. Bet, jei tikėsime Saliamono žodžiams, tai tikrai ištikimas draugas pasitaiko vienas iš tūkstančio.

Kokia nauda iš draugų, paklaus cinikas. Pirmiausiai tikra draugystė labai veikliai prisideda prie tavo brendimo. Ji kelia tave aukštin. Įvertinęs savo draugo gerumą bei pozityviasias ypatybes, pats

jas seki ir tuo augi. Draugo lojalumas patraukia tave. Gyvenime jis vadovaujasi principais ir turi aukštus idealus, stengiasi pagal juos gyventi; jis rimtai ruošiasi gyvenimui; jo pagarba ir meilė tėvams imponuoja tave. Jo būdo ramumas ar gyvumas padeda tau išlyginti savo perdėtą lėtumą ar karščiavimąsi.

Jo įtaka tau ir tavo jam yra savaime suprantama. Artimas bendravimas mus visuomet veikia. Aišku, draugai gali tave veikti geram ir blogam. Bet draugystės vardo bus vertas tik toks veikimas, kuris tave traukia į gerį. Jei bendravimas su kitu ar kita veda tave į tai, kas bloga, kas drumsčia tavo sąžinės ramybę, kas žemina tavo idealus ar ardo tikėjimą, tai tokia draugystė, vietoj kad prisidėjus prie tavo asmenybės atsiskleidimo, ją tik griauna. Tikra draugystė pakelia, skatina siekti to, kas gražu bei kilnu, kas tave padaro pilnesniu žmogumi ir krikščioniu.

Tu vertini tikros draugystės artimumą, kurį išgyveni savo draugų ar draugių tarpe. Su jais jautiesi laisvai ir saugiai. Jie tave supranta ir priima tokį, koks esi. Be jokio dirbtinumo atidengi jiems savo giliausias mintis, paslaptis, norus. Paprastai tavo tikri draugai bus tos pačios lyties. Priešingų lyčių draugystė yra galima teorijoje; kai kas ją praktikuoja, bet į tokią draugystę lengvai įsimašo romantika. Romantika žengia dar toliau,

bet tokiu atveju, tiksliai kalbant, jau nebus draugystė.

MOKANTIS SUSIDRAUGAUTI

Kiekvienas žmogus ir ypačiai jaunas žmogus nori turėti draugą. Bet gyvenime ne visi džiaugiasi šia dovana. Kartais persikėlus į naują vietą ar mokyklą gali iškilti problema susidraugauti. Tačiau ir be šių kliūčių kai kurie jaunuoliai jaučiasi palikti be draugų. Jie norėtų prisidėti prie žaidimo, bet nelabai gerai žino kaip pradėti. Visuomet jie atsiduria grupės pakraštyje. Šį faktą ryškiai iškėlė sociologas David Riesman savo knygoje „The Lonely Crowd“. Jis išvelgia keistą, paradokso moderniam gyvenime, kuris suvedė žmones arčiau vienus kitų, negu bet kada anksčiau, o tačiau juos paliko labai vienišus net ir tada, kai jie yra su kitais. Daug žmonių gali būti vieniši ir didelė minioj. Neužtenka būti vien tik arti žmonių, mokytis ir dirbti su jais. Žmogui reikia draugų.

Domėtis kitais

Kaip išmokti susidraugauti? Pirmiausiai klausk savęs, ar mėgsti žmones. Pamėgti žmones reikia nuoširdžiai domėtis jų problemomis, neretai užmiršti save. Kiti juk panašūs į tave. Jie turi savo troškimus ir idealus, savo trūkumus ir laimėjimus. Kuo jie domisi? Kuo jie nori būti? Atverki jiems ir jų interesams savo

protą ir širdį. Pastebį jų nuveiktus darbus. Pasakai sustiprinantį žodį, kai jie aukojasi. Užjauti, kai jie kenčia. Ištiesi pagalbos ranką, kai jie jos laukia.

Besidomėdamas kitais, ugdam ir savo asmenybę. Pamažu išmoksti vertinti charakterio skirtumus. Pastebi kitų žmonių reikalavimus. Pamatai, kaip klaidingi gali būti pirmieji išpūdžiai apie bet koki žmogų. Kitas žmogus juk yra asmuo, Dievo paveikslas, todėl vertas pagarbos, nežiūrint, kad tas paveikslas gal ne visuomet aiškus. Tik įvertinęs kitų kitoniškumą, supratęs, kad jie asmenys, ne daiktai, susidarai tvirtą pagrindą krikščioniškai meilei bei draugystei.

Sugyventi

Išmoksti sugyventi su įvairių tipų asmenimis. Pastebi, kad vieni žmonės linksmi ir lengvai eina per gyvenimą, nors gal ne visuomet patikimi. Kiti karšti ir greitai susiorientuoja painiuose gyvenimo klausimuose. Dar kiti — vos pajuda. Dalis užsidega entuziastingai, nesvarbu, kas bebūtų. Kitus, atrodo, niekas neišjudins. Kai kurie viską gerai padaro, greitai patraukia kitų dėmesį. Vėl kiti neparodo jokių ypatingų gabumų, bet yra pastovūs. Ir išbalansuoti.

Kiekvienas iš čia suminėtu tipų turi savo stiprių ir silpnų ženklų. Pamažu, kantriai apgalvojęs, prie jų visų prisitaiakai. Vėliau pamatai, kad pirmieji išpūdžiai apie asmenį buvo paviršutiniški, klaidinantys. Galvojai, kad Jonas buvo išdidus, o, iš tiesų — tik nedrąsus; tylioji Nijolė gali būti pilna minčių; veržlusis Algis — labai nesaugus.

Jei santykiuose su kitais vengsi kai kurių žmonių, pa-

sidarysi labai siauras ir nelankstus. Nejučiomis pradėsi sakyti, jog dalis žmonių tau nepatinka, nors niekuomet nebandoi juos suprasti. Tavo draugų ratelis siaurės. Galvojimas apie kitus darysis lėkštas ir uždaras. Vienašališkumas pradės leisti šaknis.

O ką daryti, kai draugų nuomonės skiriasi? Pirmiausia apvaldyti save. Tai nereikia, kad neturi išreikšti savo mintis ar kad privalai visuomet kitiems nusileisti. Tačiau yra įvairių būdų nesutikti. Pavyzdžiui, Petras jaučiasi asmeniškai įžeistas, jei kiti jam nepritaria. Jonas neleidžia diskutuoti klausimą — nors klausimas diskutuotinas — jis tegali „pasakyti“. Tomas vėliau paliks grupę, jei kiti jam nepritaria.

Tikri draugai, žinoma, moka darniai kartu dirbti. Jie sutaria pagrindiniuose klausimuose, o mažesniuose randa priimtina išieitį. Nuomonių bei skonio skirtumai pasidaro jiems malonia protinės gimnastikos bei bendravimo praktika. Aišku, išmokti diskutuoti su meile yra menas. Įsigyti draugus ir su jais pasilikti — tai dar didesnis menas.

Visi nori turėti draugų, bet nė vienas nesirūpina būti draugu. Alphonse Karr

Nemažiau reikalinga yra ir kita Dievo dovana draugystei puoselėti, būtent, mokėti klausytis. Toks klausymas dažnai užjaučia draugą skausme. Jei išsprūsta žodis, jis sustiprina, pataria, įkvėpia. Tikroje draugystėje tylą ir kalba žmonės jungia. Tokiais momentais jie pasijunta, kaip Aristotelis sako, viena siela dviejuose kūnuose.

DRAUGYSTĖ UŽSIMEZGA

Štai vienas pavyzdys. Rašo Irena: „Šiandien šlapia, niūri

diena. Lietus pamažu linoja, debesys slenka neskubėdami — atrodo, pats oras slopina viltį... Su Aldona ėjom pasi-vaikščioti į parką, nes kažkoks sunkumas spaudė abiejų širdis. Nežinau, ko mes ten ieškojome: gal ramybės, poilsio; gal norėjome pamiršti namų triukšmą, pabėgti nuo nesusitojančių barnių; gal norėjome... pasidžiaugti ištrūkimu. Ne, nežinau, ko ieškojome, bet žinau, kad radome netikėtą draugystę. Ir toje draugystėje savo galvoseną. Kalbėjom ir mūsų žodžiai rišo dvi sielas. Praeities įvykiai, seni prisiminimai mus suartino, o dabarties nuomonės, įsitikinimai sujungė dar stipriau. Be baimės, be susilaikymo Aldona pasakojo savo paslaptis, norus, pykčius, nedrąsą ir visą kitą, kas sudaro jautrią mergaitės širdį. Aš klausiaus tyliai, kartais pritardama, kartais nusijuokdama, kartais tik galva palinguodama. Ji buvo vieniša ir ji džiaugėsi suradus draugę. Man irgi buvo malonu kalbėti su žmogumi, su kuriuo galėjau sutikti beveik visose srityse...“ Atsisveikinusi Irena prideda: „Vanduo dar liejosi iš dangaus, pikti debesys kabėjo, bet giliai širdyje liepsnojosi šilta draugystės ugnis...“

Draugystėje kiekvienas duoda tai, kas jame yra geriausio. Tai reiškia nesibaigiančią auką, be kurios draugystė užges-tų. Žmogaus sąžinė atrodytų kalta, sako Augustinas, jei už meilę jis neatsilygintų meile ir už prielankumą — prielankumu. Savęs davimas kitam tampa draugystės gyvąja dvasia. Tikra draugystė tad pasireiškia ne tiek žodžiais, kiek darbais. Susidraugauti — tai reiskia, kad tu atveri save kitam, teiki jam tai, kas tavyje yra gražiausio ir kilniausio. Tokie draugystėje tu augi ir dalinies vienu iš gyvenimo džiaugsmų.

DIALOGAS SU SKAITYTOJAMS

„L. L.“, 1964, Nr. 7, 8, 9. Šis auklėjančio pobūdžio žurnalas yra skirtas platesnei lietuvių katalikų visuomenei. Naujos ir energingos redakcijos rankose jis žymiai tobulėja išvaizda ir turiniu. Žurnale apstu populiarių ir aktualių straipsnių ir smulkių informacijos žinių, kurios nesiriboja vien lietuviška veikla. Visa medžiaga yra gerai parinkta bei kondensuota, ir perduota lengvu stilium. Sprendžiant iš daugėjančių skaitytojų laiškų ir pasisakymų, atrodo, kad redakcijai sekasi surasti prasmingą dialogą su savo skaitytojais...

Mūsų Vytis, 1964, Nr. 4

GILIAU MĄSTANTYS

... Reikės daryti viską, prieš akis turint giliau mąstančius pasauliečius. O jų yra nemažas būrys. Aš manau, kad „Laiškai Lietuviams“ jau sušpėjo tyliai bei kantriai darbu išugdyti naujai realybėn žvelgiančių lietuvių būrį, naujai amžinąją tiesos gaidą priimančias ausis...

Kun. V. Cukuras

LINKĖJIMAI NEPASENTI

Nuoširdžiai sveikiname Jus ir visą redakcijos kolektyvą šv. Kalėdų ir Naujųjų Metų proga. Tikrai nuoširdžiai meldžiamės Viešpatį, kad ir toliau siųstų Jums drašos ir energijos

jos eiti su šių laikų dvasia, o ne atsilikti dešimtmečiais ar net šimtmečiais!

A., G., R. ir T.

ŠEIMŲ RATELIAI

Perskaičiau gruodžio „L. L.“ ir tik džiaugiuos. Manau, kad tema kaip vaikų pinigų tvarkymas („Tėti, duok man dolerį“, 386 psl.) bus prenumeratoriems aktuali. Puiku, kad pristatytą temą, duodat klausimų diskusijoms pačių tėvų tarpe, ir kad yra ko laukt sekančiam numerio patiems jau į galvoji-mą įsitraukus.

Mano svajonės yra toks tėvų ratelis, kuris susirenka kas mėnesį ir kieno nors „vedamas“ diskutuoja svarbias šeimynines temas. Tiesiog būtų galima vartoti „L. L.“!

E. V., Newhaven, Conn. JAV

Jūs atspėjote mūsų mintis (žr. „Šeimų rateliai“ — šio nr. 39 psl.). Talpindami straipsnį „Tėti, duok man dolerį!“ su klausimais, galvojame taip pat kaip ir Jūs, kad jis tiktų šeimų ratelių diskusijoms. — Red.

DIRBAT IŠSIJUOSE

Dirbat išsijuosė. Puiku! Žurnalas visais atžvilgiais geras; o kad mokytų įjungt pasauliečius, tai daugiau naudos ir mums ir Bažnyčiai.

Keistokas žurnalo laužymas, bet ką gi Jums padarysi — juk Jūs jėzuitai. Telaimina Jus Aukščiausiasis.

Jūsų K. Rusinas

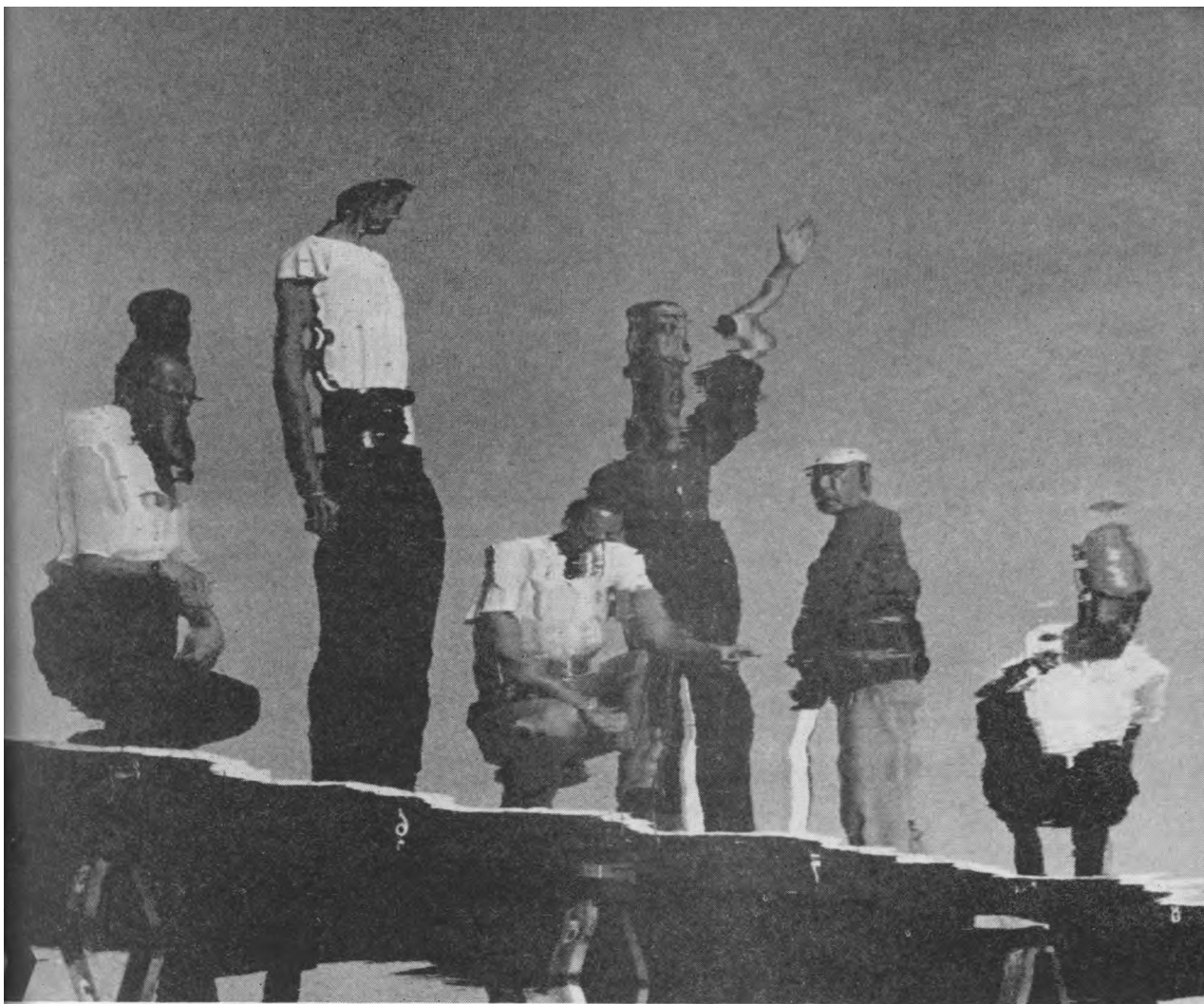
APIE SAVANORIUS-KURĖJUS

Žurnalas visai geras, ypač iliustracijos meniškos. ...Pasi-gendama specialiai patriotinių jaunimui rašinėlių. Todėl aš prašau gerb. poną Redaktorių vasario 16-sios proga į „L. L.“ įdėti straipsnį apie santykį tos datos ir 1918-1920 metų Lietuvos kariuomenės savanorius-kūrėjus.

*K. Petrauskas,
savanoris-kūrėjas*

Dėkojame už šią sugestiją. Ji vėtra dėmesio. Pagal galimybes stengsimės ją įgyvendinti. Tačiau šįmet vasario 16-tosios proga jau turėjome paruoštą medžiagą: prof. J. Ereto straipsnį apie tremtį ir G. Procutos apie Lietuvos jaunimo indoktrinavimą, skiriamą ypač jaunimui (žr. „Vasario 16 minint“, šio nr. 38 psl.)

Patriotiškumui žadinti yra įvairių būdų: vienas svarbiausių — atkreipti jų dėmesį į tėvynės praeitį, dabartį ir net ateities misiją. Jaunimui psichologiškai prieinamiausi yra tėvynės dabarties ir netolimos ateities klausimai. Reikalą informuoti jaunuomenę apie dabartinę Lietuvos padėtį iškelė jaunos kartos atstovas G. Procuta (žr. „L. L.“, 1964, 38 p.). Jo paties pateiktą medžiagą šiuo metu ir spausdiname. Ji — užde-ganti. — Red.

DISKUSIJOS ANT LIEPTO

Vidurinis, pakėlęs ranką:

Vyrai, moterys, vaikai... Pirmyn!... Aukštyn!.. Aušra jau aušta. Saulė teka... Pabuskit... Į padanges...

Vidurinis, nuleidęs ranką:

Cit, argi žemė ne ašarų pakalnė? Argi ne ašaros apsėmė mus visus? Gimus mirt vėl lemta. Beprasmiška... Verkt, raudot telieka mums visiems.

Pirmasis iš kairės:

Kai kylu į padanges, gaunu gužą... Kai leidžiuos pažemiais, prisisiuva barzda... Pusiau pritūpus belieka kazačkį tešokti — abiejų... ir niekeno taktan.

Antrasis iš kairės:

O visgi jis žavingai kalba... Klausais, klausais tik — ir atsiklaudyti negali...

Antrasis iš dešinės:

Kvailiai, nešūkaukit, bet dirbkit!...

Pirmasis iš dešinės:

Kuo daugiau prisižiūri ir prisiklausai tų žmonių, tuo linksmiau ir įdomiau gyventi. Iš juoko ima kartais noras šokt nuo liepto. Komedijos..., komedijos...

Ne, ne komedijos... ir ne tragedijos, nors pasi-taiko tragiškų ir komiškų dalykų — slenkant pažemiais ar padangėm's lekiant. Kiekvienas turi — bet tik po truputį... O trupiniai — ne viskas. Juk norisi, taip norisi — visi kad būtų vienas — kas tai per vidurį — per aukso vidurį — žodžiui įsikūnijant čionai ant liepto!...

KORNELIJUS BUČMYS, O.F.M.

1964 METŲ FILMŲ DERLIUS

Pereitų metų laikotarpyje prieš nuvargusias kino teatrų lankytojų akis praslinko arti 300 filmų. Kaip kas į filmus bežvelgtų, jų buvo įvairiausių. Tarp gausybės mėgėjiškai kvailų, morališkai šlykščių ar išdidžių tuščių sužibėdavo retkarčiais ir tikri deimančiai. Publika irgi labai įvairiai filmus vertina — vieniems tai meno išraiška, kitiems tai masių opiumas, kitiems gi auklėjimo priemonė. Prieš pradedant trumpą apžvalgą, pirmiausiai tenka pastebėti, kad čia apsiribojama tik tais filmais, kurie pereitų metų laikotarpyje buvo rodomi Šiaurinės Amerikos žiūrovams. Pirmiausiai apstokime prie 10 geriausių ir 10 silpniausių filmų, vėliau pažvelgdami ir į kitus, kiek jie priartėja prie vienos ar kitos kategorijos.

GERIAUSI

Pačiu geriausiu 1964 m. filmu laikytinas anglų ir amerikiečių bendrų pastangų vaisius — „Becket“. Žaviose spalvose ir imponuojančiuose scenarijuose atkuriamas 12-j o šimtmečio konfliktas tarp Henriko II ir jo draugo, vėliau tapusio arkivyskupu ir kankiniu, Thomas Becket. Nors pagrindu laikomas Jean Anouilh scenos veikals, režisorius Peter Glenville sugebėjo suteikti filmams savitą gyvumą, o taip pat ne tik apvaldyti šalutinių veikėjų mases, bet prityrusiai vesti tokius artistus

kaip Peter O'Toole, Richard Burton ir Sir John Gielgud.

Sekantys 9 geriausi filmai minimi alfabetine tvarka:

„Dr. Strangelove“. Anglų ir amerikiečių bendrų pastangų išdava, surežisuota Stanley Kubrick pagaunančia forma. Pašiepiant „šventas Indijos karves“ aukštose amerikiečių karinėse ir politinėse pareigose, filmas taikliai špilkuoja tarptautines atominės rungtynes į tarpusavį susinaikinimą. Ypatingo pagyrimo nusipelno Peter Sellers, gabiai atlikęs net tris skirtingas roles.

„Girl With Green Eyes“. Daug žadantis režisoriaus Desmond Davis pirmasis bandymas, papuoštas nuostabia Rita Tushingham vaidyba. Jos pirmajame meilės pajautime atsispindi jaunystės džiaugsmas, lūkesčiai, naivumas, kilnumas bei skausmo pergyvenimai.

„The Luck of Ginger Coffey“. Puikus Brian Moore romano filminis pritaikymas, Montrealio scenarijuose vaizdžiai perteikiant naujų, nors ir nebejaunų airių imigrantų poros gyvenimą. Pagaunanti Robert Shaw ir Mary Ure vaidyba.

„Marriage Italian Style“. Nors filmo tekstą ruošiant smarkiai pasinaudota Italijoje populiariu Eduardo De Filippo scenos veikalu „Filomena Marturano“, režisorius Vittorio De Sica sugebėjo filmui suteikti tikrai gyvą ir neapo-

lietiškai judrią eigą. Tarp komedijos ir gilaus dramatiškumo momentų praslenka 20 metų, kol galų gale prieinama išvados, jog be tarpusavio pagarbos ir ištikimybės vien išorinė draugystė nesudaro vedybinio ir žmogiško gyvenimo prasmės. Šalia puikaus Marcelio Mastroianni pasirodo retai tokio artistinio tobulumo tepasiekianti Sophia Loren.

„Mary Poppins“. Žavus Julie Andrews debiutas filmuose dar žavesniame Walt Disney pastatyme. Puikus muzikos, dainų, baleto ir techninės pažangos junginys, įmanomas tikrai filmuose ir nepritaikomas jokio teatro scenoje.

„My Fair Lady“. B. Shaw įkvėpta Ir Lerner-Loewe sukurta muzikalinė komedija pasipuošia vispusišku grakštumu Jack L. Warner pagamintame ir George Cukor surežisuotame filme. Pagaunanti Rex Harrison ir Stanley Holloway vaidyba.

„The Servant“. Kiek bauginantis kūrinys apie blogio galią, kai hipnotiškoje smukimo studijoje tarnas tampa savo šeimininko viešpačiu. Puiki Dirk Bogarde ir James Fox vaidyba rūpestingoje režisoriaus Joseph Losey priežiūroje.

„Seven Days in May“. Sutelkus Frederic March, Burt Lancaster, Kirk Douglas, Ava Gardner ir kitų vaidybines pajėgas, bandoma atkurti galimybę, kariškiams stengiantis perimti JAV-bių vyriausią vadovavimą.

“That Man From Rio”. Tik filmams charakteringu gyvumu ir išradingumu įtampos pilnoje komedijoje prancūzų režisorius Philippe De Broca veda ne tik pagrindinį veikėją Jean Paul Belmondo, bet taip pat ir žiūrovus per eilę nuotykių, skoningai pašėpiančių skirtingų žanrų filmus.

SILPNIAUSI

Stengiantis parinkti 10 filmų, kurie savo meniniu pastatymu laikytini silpniausiais, tenka pastebėti, kad eilė filmų iš viso nenusipelno bet kokio vertinimo artistiniu atžvilgiu. Kai kurios JAV-ių ir ypač Italijos filmų bendrovės prigamina mases filmų apie įvairias baidykles, piratus, antžmogius arba pristato neva istorinius ar neva biblinius įvykius. Iš pereitų metų keletas pavyzdžių: “Last Man on Earth”, “Gladiators 7”, “Godzilla vs. The Thing”, “The Devil Ship Pirates”, “Goliath and the Island of Vampires”, “Masque of the Red Death” ir t. t. Tai dažniausiai menko vardo režisorių pastangos Išvilioti kiek pinigų iš vaikų ar neapdairių suaugusių. Tenka tačiau su pagrįsta nuostaba pripažinti, kad kartais net ir didieji režisoriai ar gabesni artistai nesi-gėdina sukompromituoti savo vardo, pateikdami labai žemo artistinio lygio kūrinius. Sekantys 1964 m. filmai laikytini labiausiai nenusisekę: “The Carpetbaggers”, “A House Is Not A Home”, “Kiss Me, Stupid”, “Lilith”, “The Long Ships”, “Mondo Cane No. 2”, “Of Human Bondage”, “Paris When It Sizzles”, “Where Love Has Gone” ir “Youngblood Hawke”.

TECHNIKA

Skirstant pereitų metų naujus filmus pagal jų kilmę, daugiausiai pastatyta JAV-ėse

— net 225, iš jų dauguma Hollywoode. Cinerama metodu pasirodė trys filmai: “The Best of Cinerama”, “Mediterranean Holiday” ir “Circus World”. Pirmasis yra ankstesnių Cinerama filmų antologija, antrame stengiamasi pateikti Viduržemio jūros pakraščių valstybių geografinius ir folklorinius vaizdus, trečiuoju tobulinamas sveikintinas naujumas, išvengiant ekraną dalinančių linijų. Visiškai naujai dalykas filmų istorijoje — tai Elektronovision metodu pastatyti filmai “Hamlet” ir “The T-A-M-I Show” (Teenage Awards Music International). Be filmavimui įprasto specialaus apšvietimo bei neapsiribojant atskiras scenas sukti skirtingomis progomis, šie du filmai buvo nufilmuoti tiesiog teatro scenoje, iš eilės sekant vaidinimo eigą. Antrame filme pasiekta tobulesnio techninio pristatymo, nors naudota daug mažiau šviesų, negu “Hamlet” filmavimo atveju. Tik pati programa tikrai šurpą kelianti — taip dažnai kritikuojami Anglijos Beatles, palyginti su šiame filme dainuojančiais jaunuoliais, atrodo lyg angelukai.

TEMATIKA

Tematikos atžvilgiu 1964 m. amerikiečių filmuose žymią dalį sudaro komiški filmai. Filmų gamintojai, stengdamiesi nuvilioti žiūrovus nuo televizijos aparatų, vis daugiau užakcentuoja taip jų vadinamą romantini elementą. Tik kai grubumas sutapatinamas su komedija, publika pasiekia tokie grynai komercinio pobūdžio rezultatai, kaip pvz., “Honeymoon Hotel”, “What A Way To Go”, “The Pleasure Seekers”, “John Goldfoard, Please Come Home”, “Sex and the Single Girl” ir kt. Tarp nuoširdesnių komedijų paminėtinos “The

Unsinkable Molly Brown”, “Father Goose”, “The World of Henry Orient” ir kt.

Kaip ir kiekvienais metais, išleista eilė vakarietišku arba kaubojišku ir civilinį karą liečiančių filmų. Šio žanro stipriausiais kūriniais pripažintini “Rio Conchos” ir “Cheyenne Autumn”. Šis paskutinis tampa tarsi visų ankstesnių vakarietišku filmų antologija.

Rasių klausimui vis labiau išskylant į praktiškų diskusijų plotmę, sulaukta net keturių filmų, nagrinėjančių negrų problemas: “The Cool World”, “Black Like Me”, “Nothing But A Man” ir “One Potato, Two Potato”. Šis paskutinis, nors galutino sprendimo aiškiai ir nesuformuluoja, sėkmingiau už kitus paliečia taip opią sritį.

Ypač atostogų perioduose teatrus užtvindo neva jaunimui skiriami filmai, stengiant juos prisivilioti populiarių dainininkų ar instrumentalistų vardais. Dažnai šios rūšies filmai, šalia žemo artistinio lygio, dėl perkrauto ekshibicionizmo pateikia moralinių priekaištų net ir suaugusiems, nekalbant jau apie jaunimą: “Pajama Party”, “Bikini Beach”, “Bikini Party”, “For Those Who Think Young”, “Get Yourself A College Girl” ir t. t.

Ypatingo pagyrimo nusipelno trys normalaus filminio ilgio kronikinio bei Informacinio pobūdžio filmai: “Four Days in November”, “Only One New York” in “World Without Sun”.

Ne taip jau gausioje anglų gamybos filmų grupėje tematikos atžvilgiu labiausiai išryškėja visuomeninio gyvenimo dramos ir komedijos. Būdinga, kad daugiau negu pusėje jų neapsieinama be anglų filmams taip savito šiurpumo ir lavonų: “They All Died Laughing”, “Woman of Straw”,

EKRANO MIRGESY

“Nothing But the Best”, “Night Must Fall” ir kt. Šalia jau geriausiame dešimtuose paminėtųjų, dar nusipelno didesnio dėmesio “The Finest Hours”, “Seance on a Wet Afternoon”, “A Hard Day’s Night” ir “Zulu”.

Prancūzų filmų grupėje daugumoje figūruoja tendencingai piktnaudojama meilės sąvoka. Svetimoterystė pavaizduojama lyg savaime suprantamas vedybinio gyvenimo priedas: “A Mistress For the Summer”, “The Lovers”, “The Soft Skin”, “La Bonne Soupe” ir kt. Pora “nouvelle vague” srovės filmų — “Woman is a Woman” ir “Les Abysses” — pasineša į visuotinę anarchiją tiek formos, tiek turinio atžvilgiu.

Paskutinių poros metų laikotarpyje italų filmų pramonėje ypač pagausėjo du žanrai: epizodiniai ir neva dokumentariniai filmai. Abiejose kategorijose, paskubomis stengiantis išvesti į ekraną kiek galint daugiau sensacijų, nebesistengiama nei išlyginti pristatymo formos, nei pagrįsti atskirų charakterių. Epizodinių filmų žanrą atstovauja tokie banalūs kūriniai kaip “Let’s Talk About Women” ir “Yesterday, Today and Tomorrow”. Iš keliolikos pereinamais metais pagamintų neva dokumentarinių filmų Š. Amerikos kontinentą pasiekė tik trys: “Malamondo”, “Slave Trade in the World Today” ir “Mondo Cane No. 2”. Kokia prasmė surankioti įvairiose

pasaulio šalyse pasitaikančius žmonijos iškrypimus ir juos sensacinga forma pateikti plačioms žiūrovų masėms? Atsakymas tik vienas — ne tik doleris, bet ir lyra turi viliojančios galios. Itališkoje grupėje randame keletą filmų, nuoširdžiai nagrinėjančių visuomeninius klausimus bei tai pristatančius meniška forma: “The Organizer”, “Mafioso”, “Il Bidone” ir ypač “Seduced and Abandoned”. Šiame paskutiniajame suaugęs žiūrovas tikrai gali pajusti Sicilijos gyventojų prietarų ir tradicijos įtaką kasdieniškame gyvenime.

Skandinavija pereinamais metais pasirodė nuvilianti. Danai pristatė tik vieną filmą “Weekend”, kuris jų pačių laikomas metų geriausiu, nors iš tikro yra labai žemo artistinio ir dar žemesnio moralinio lygio kūrinys. Švedija pasirodė su keturiais filmais: “To Love”, “The Doll”, “The Silence” ir “All These Women”. Pirmieji du, jaunesnių režisorių neatsargūs bandymai, plūduriuoja komercinių filmų masėje. Trečiame Ingmar Bergman stengiasi išvelgti Dievo balso nebegirdinčio žmogaus tragizmą, gi paskutiniame filme, neva komedijos forma, pirmą kartą panaudojant spalvas, bandoma pasišaipyti iš kritikų. Nežiūrint režisoriaus tarptautinio garso, abu pernykščiai jo kūriniai suveltai daugiau negu bet kada anksčiau ir linkę prie pigaus sensacingo ieškojimo.

Alkoholizmu sergantieji sudaro daug sunkumų savo šeimoms. Todėl JAV-ėse veikia ne tik sąjūdžiai alkoholikams gelbėti, bet ir jų šeimoms padėti. Pastarųjų susirinkimuose ieškoma atsakymų į rūpimus klausimus ir kartais pakviečiami toje srityje patyrę žmonės. Yra keliama mintis, kad toks būrelis būtų naudingas ir Čikagos lietuvių tarpe. Norint išlaikyti šio viso reikalo neviešą charakterį, sekantys asmenys buvo paprašyti tarpininkauti informaciją perduodant: Tėv. J. Kubilius, S. J. (tel. PR 8-7227) ir Tėv. K. Trimakas, S. J. (tel. RE 7-8400).

.....

ŠVENTĖ

“LAIŠKŲ LIETUVIAMS” 15 m. sukaččiai paminėti žurnalo šventė ruošiama balandžio 10 d. Jaunimo Centre Čikagoje. Bus išdalintos 1964-1965 m. rašinio konkurso premijos. Pilną koncerto programą išpildys žinomi baletų menininkai VIOLETA KAROSAITĖ ir JAU-NUTIS PUODŽIŪNAS.

PRAŠYMAS

Administracija prašo gerbiamųjų skaitytojų, kurie dar neatnaujinę prenumeratos šioms metams, tai padaryti artimiausiu laiku. Leidėjai Tėvai Jėzuitai prie to jungia savo prašymą paremti žurnalo leidimą auka.

PADĖKA AUKOJUSIEMS

Visiems “Laiškų Lietuviams” leidimą auka parėmusiems nuoširdžiai dėkojame. **17 dolerių** aukojo P. Dūda iš Čikagos; **4 dol.** — M. Vasys (Philadelphia), J. Snuolis (Dorchester), L. Matukienė (Toronto), K. Radvila (Čikaga) ir P. Janulis (Čikaga). **3 dol.** — aukojo J. Skuodas (Australija), A. Matulionis (Plattsburgh, N. Y.), Dr. V. Karbolis (Ripley, Ohio), A. Jaugelis (Montreal), Rygertas, E. Jankauskas, V. Umbrasas, F. Nenius, S. Cinikas, S. Jameikis (Čikaga).

2 dol. aukojo — A. Baleišis, L. Skeivalas, E. Dudėnas, J. Tričys, A. Rimas, F. Mintautas, M. Buda, L. Radvila, A. Kraučeliūnas, L. Kupcikevičius, K. Jurgėla, J. Miceika, A. Stropienė, S. Juškus, J. Maskoliūnas, P. Gedvilą, A. Urbonas, J. Mockaitis, M. Šveikauskas. J. Paulikas, K. Jecius, A. Kazlauskas, O. Šimaitienė, M. Jachimavičienė, S. Vaišvilienė, dr. L. Glemža, S. Varnaitienė, J. Vaineikis, O. Mažeikienė, A. Baleišienė, J. Jakubonis, V. Krasauskas, B. Gudoms, L. Stasiūnienė, S. Šukelienė, B. Pupalaigis, Dr. A. Belickas, K. Stasiulis, V. Lesniauskas, A. Trinkūnas, V. Širmulis, L. Velunas, J. Staškus, A. Paulavičius, A. Naujokas, J. Vaičiūnas, Dr. I. Kuras, dr. S. Budrys, D. Jurcys, Rev. M. Kirkilas, K. Mikužis, B. Beleşkienė, A. Venckus, P. Juodikis, B. Balienė, N. Raišys, V. Vaitkevičius (visi iš Čikagos); J. Kasperaitis (Wise.), A. Urbelis, S. Vidmantas, K. Markus, J. Gritėnas (Melrose Park, Ill.), D. Barkus.

ATSIŪSTA PAMINĖTI

MŪSŲ SPARNAI. Lietuvių Evangelikų Reformatų žurnalas. 1964, gruodis. Nr. 17. Atsak. redaktorius kun. Povilas Dilys. Džiaugiamės, kad šis laikraštis yra mums atsiųstas paminėti ir kad jame rodomas dėmesys ekumenine dvasia, tik būtų pageidautina, kad palyginimuose su protestantų tikyba katalikų mokslas būtų tiksliau išreikštas.

AIDAI. Mėnesinis kultūros žurnalas. 1964, gruodis. Leidžia Tėvai Pranciškonai. Redaktorius A. Vaičiulaitis. Sekančiu numeriu žurnalą pradeda redaguoti dr. J. Girnius.

J. Rajeckas, Charge de Affaires a. i. of Lithuania, THE STORY OF CAPTIVE LITH-

UANIA. An informal survey. Lecture delivered at Niagara University in April, 1964. The Lithuanian Legation, Washington, D. C.

Alė Rūta. KELIAS Į KAIRĘ. Dirvos konkurse premijuotas romanas. Išleido Viltis, Cleveland, 1964. 248 psl. Kaina 3 dol.

MŪSŲ VYTIS. Dvimėnesinis skautiškos minties žurnalas. Nr. 4. Rugsėjis-spalis. Red. V. Germanas. Paminima Akademinio Skautų Sąjūdžio 40 m. sukaktis.

MOTERIS. Lietuvių moterų žurnalas. 1964, lapkritis-gruodis. Leidžia Kanados Lietuvių Katalikų Moterų Draugija. Vyr. red. Iz. Matusevičiūtė.

2345 West 56th Street, Chicago, Illinois 60636